

UbU
1987/88: 31

Utbildningsutskottets betänkande 1987/88:31

om utveckling av yrkesutbildningen i
gymnasieskolan (prop. 1987/88:102 delvis)

I detta betänkande behandlas förslag som regeringen förelagt riksdagen i proposition 1987/88:102 om utveckling av yrkesutbildningen i gymnasieskolan (utbildningsdepartementet) jämte motioner.

Propositionen

Regeringen har i proposition 1987/88:102 föreslagit

1. att riksdagen godkänner de förslag till en treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar som har förordats i propositionen,
2. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om pedagogisk ledningsförstärkning för datafrågor,
3. att riksdagen godkänner vad som i propositionen har förordats om fortbildning av yrkeslärare.

Övriga förslag i förevarande proposition behandlas i betänkandet UbU 1987/88:16.

Motionerna

Motioner med anledning av proposition 1987/88:102

1987/88:Ub5 av Stina Gustavsson m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att momenten kost och hälsa, hushållning och konsumentkunskap utformas till ett eget ämne på gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar i försöksverksamheten,
2. att det i yrkande 1 förordade ämnet ges erforderligt utrymme i timplanen med hänsyn till betydelsen ur allmän välfärdssynpunkt för alla individer.

1987/88:Ub6 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fullskaleförsök i Värmland och Gävleborg,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ytterligare intagningsplatser budgetåret 1988/89,
3. att riksdagen beslutar om en dimensionering av gymnasieskolan för

budgetåren 1989/90 och 1990/91 som uppgår till 5 000 fler intagningsplatser : UbU 1987/88:31
än vad regeringen föreslår,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning och utvärdering av försöksverksamheten,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minsta antalet elever i undervisningsgrupp,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om matematik som obligatoriskt ämne,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning för handledare,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokal facklig organisations rätt att utse handledare,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om elevs rätt att vägra utföra arbetsuppgift.

1987/88:Ub7 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om försöksverksamhet rörande den yrkesinriktade gymnasieutbildningen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av utbildningar med olika längd,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en traditionell lärlingsutbildning för små yrkesområden,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kompetensbevisen även skall kunna ange om eleven har mycket goda kunskaper,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de allmänna ämnena,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en reformering av linjesystemet,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studiernas organisation,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en reformering av den yrkesinriktade utbildningen.

1987/88:Ub8 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag om en treårig försöksperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar,

2. att riksdagen hos regeringen begär ett nytt förslag enligt de riktlinjer som anförts i motionen.

1987/88:Ub9 av Ylva Annerstedt m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen avslår förslaget om försöksverksamhet med start hösten 1988,

2. att riksdagen begär att regeringen snabbt återkommer med förslag till planering för ett successivt genomförande av en ny yrkesutbildning i full skala för läsåret 1989/90,

3. att riksdagen hos regeringen begär en revidering av yrkeslinjernas kursplaner från jämställdhetssynpunkt.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om konsumtionsutbildning.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om modulindelning av de allmänna ämnena,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om introduktionskurser,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om etappavgångar.

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordning av gymnasieskolan och ungdomsuppföljningen.

1987/88:Ub10 av Marianne Carlström m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att kost- och konsumentkunskap bör ingå i alla gymnasielinjer.

1987/88:Ub11 av Birgitta Johansson m. fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om frågor som bör regleras i avtal.

2. att riksdagen beslutar att matematik skall vara allmänt ämne i utbildningen.

1987/88:Ub12 av Rune Rydén m. fl. (m, fp, c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att skolöverstyrelsen skall få i uppdrag att snarast påbörja en revision av den tvååriga yrkesutbildningen som kommer alla ungdomar till del – således även den stora grupp på drygt 400 000 ungdomar som kommer att stå utanför den av regeringen föreslagna försöksverksamheten – samt som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om en begränsning av försöksverksamhetens omfattning.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vissa konsekvenser av en sammanslagning av grundutbildningen och färdigutbildningen, bl. a. i fråga om yrkeskompetens, sökandebeslut och s. k. utslagningseffekter.

3. att riksdagen hos regeringen begär en utredning av de konsekvenser som modulprincipen kan få för flertalet elever varvid i motionen anförda synpunkter bör beaktas.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att anställning ej skall utgöra ett hinder för ungdomars utbildning i skola och på arbetsplats.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gymnasieskolans roll blir föremål för en parlamentarisk utredning i enlighet med vad som anförts i motionen om målet för gymnasieskolan förskjuts genom förändringar i yrkesutbildningen.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att stimulera rekryteringen till vissa studievägar inom yrkesutbildningen.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade möjligheter till en breddad allmän kompetens, bl. a. för högre studier, för dem som genomgått gymnasial yrkesutbildning.

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om resterande platser eller icke utnyttjade platser för läsåret 1988/89.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelningen av nytillkomna platser vid en utvidgad försöksverksamhet med yrkesutbildningen inom gymnasieskolan.

1987/88: Ub14 av Lahja Exner m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nödvändigheten av att den beklädnadstekniska utbildningen kommer att ligga inom det industritekniska området.

Motioner från allmänna motionstiden 1988

1987/88: Ub216 av Stina Gustavsson och Kerstin Göthberg (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att försöksverksamhet med treårig linje jämväl skall anordnas genom sammanslagning av sociallinjen och konsumtionslinjen i enlighet med det av skolöverstyrelsen framlagda förslaget.

1987/88: Ub218 av Ingrid Hemmingsson och Karl-Gösta Svenson (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att specialkurserna även vid en framtida förändring av yrkesutbildningen skall bibehållas.

1987/88: Ub222 av Bo Nilsson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att anslå medel inom ramen för försöksverksamheten med treårig praktisk linje inom gymnasieskolan för minst treårig lärlingsutbildning i olika hantverk vid stiftelsen Skånehantverk i Landskrona.

1987/88: Ub232 av Karl-Anders Petersson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om bibehållandet av konsumtionslinje, konsumentekonomiska specialkurser och internathushållsskolor samt behovet av meritvärdering av denna utbildning (delvis).

1987/88: Ub233 av Jan Hyttring och Bertil Jonasson (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att Värmland bör bli utsett till försökslän för fullskalemodell i planerade försök med treåriga yrkesinriktade studievägar inom gymnasieskolan.

1987/88: Ub234 av Stina Gustavsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att den treåriga försöksverksamheten inom den yrkesinriktade utbildningen jämväl skall omfatta "naturbrukslinjen" inom JST-sektorn.

1987/88: Ub246 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

28. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motio-

nen anförts om försöksverksamhet med förbättrad konsument-ekonomisk utbildning,

UbU 1987/88:31

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förlängning av vissa gymnasiala yrkesutbildningar,

34. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingsutbildning,

39. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökad försöksverksamhet med treåriga yrkesutbildningar.

1987/88:Ub257 av Ingrid Ronne-Björkqvist och Carl-Johan Wilson (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att ämnet religionskunskap bör införas på gymnasieskolans vårdlinje och sociala servicelinje,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de allmänna ämnena bör fördjupas med motsvarande kultur- och livsåskådningsorientering på övriga yrkesinriktade gymnasielinjer.

1987/88:Ub262 av Stig Josefson och Gunhild Bolander (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om undervisningen i religions- och livsfrågor på gymnasieskolans yrkeslinjer.

1987/88:Ub263 av Ingrid Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ÖGY-utredningen och vårdlinjen.

1987/88:Ub302 av Rosa Östh och Kersti Johansson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kost- och konsumentkunskap skall ingå i gymnasieskolans alla linjer.

1987/88:Ub303 av Börje Stensson och Elver Jonsson (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att religionskunskap blir ett obligatoriskt ämne på gymnasieskolans yrkesinriktade linjer och då i första hand vårdlinje och social servicelinje.

1987/88:Ub305 av Stina Gustavsson m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om obligatorisk undervisning om kost, näringslära och hälsa på samtliga av gymnasieskolans linjer,

3. att riksdagen beslutar att försöksverksamhet med sammanslagning av social linje och konsumtionslinjen får påbörjas hösten 1988.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av högre specialkurser i kost, hälsa och hushållning.

1987/88:Ub308 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en bred utredning för framläggande av ny läroplan för gymnasieskolan.

1987/88:Ub313 av Anita Bråkenhielm (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till översyn av utbildningen för vårdarbete inom äldreomsorgen i enlighet med vad som i motionen anförts.

1987/88:Ub335 av Magnus Persson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om treårig yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan.

1987/88:Ub348 av Ann-Cathrine Haglund och Margareta Gard (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsåskådningsfrågor/religionskunskap blir obligatoriskt ämne på vårdlinjen och sociala servicelinjen.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att livsåskådningsfrågor bör ingå i vidare- och fortbildning av vårdpersonal.

1987/88:Ub359 av Ulla Tillander m. fl. (c, m, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av lärlingar på Citadellet i Landskrona.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:N302.

1987/88:Ub361 av Pär Granstedt m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den gymnasiala yrkesutbildningen.

20. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om en reform i full skala för gymnasieskolans yrkesutbildning med start höstterminen 1989.

1987/88:Ub368 av Birgitta Rydle m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inget hinder skall föreligga att arrangera lärlingsutbildning som alternativ till den linjeutbildning som i dag erbjuds inom gymnasieskolan.

1987/88:Ub391 av Sven-Åke Nygårds m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om gymnasieskolans yrkesinriktade utbildningar.

1987/88:Ub397 av Ulla Orring m. fl. (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en försöksverksamhet med en treårig konsumtionslinje i gymnasieskolan.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:L727.

1987/88:Ub400 av Jan Sandberg m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utöka den företagsanknutna utbildningen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A268.

1987/88:Ub736 av Hans Lindblad (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

3. att riksdagen hos regeringen begär att Gävleborgs län skall utses till

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A490.

1987/88:Ub801 av Olof Johansson m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en förbättrad gymnasial yrkesutbildning.

1987/88:Ub803 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående etappmål på 20 % pojkar i den nya vårdutbildningen.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:A801.

1987/88:Ub806 av Carl Bildt m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

17. att riksdagen hos regeringen begär förslag till utformning av den yrkesinriktade utbildningen på gymnasial nivå i enlighet med vad som i motionen anförts.

1987/88:Ub808 av Nils Carlshamre m. fl. (m) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att gymnasieskolans vårdlinje bör förlängas till tre år.

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att matematik, naturkunskap, svenska och engelska bör vara obligatoriska ämnen på gymnasieskolans vårdlinje.

1987/88:Ub809 av Jan Hyttring och Bertil Jonasson (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om försök med treårig yrkesinriktad gymnasieutbildning i Värmland.

1987/88:Ub810 av Björn Samuelson (vpk) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fullskaleförsök med treårig gymnasieutbildning i Värmland.

1987/88:Ub814 av Bengt Westerberg m. fl. (fp) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att det tredje året på gymnasieskolans vårdlinje startar redan fr. o. m. budgetåret 1988/89.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att det tredje året på gymnasieskolans vårdlinje bör få ett innehåll i enlighet med vad som anförts i motionen.

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vårdutbildningars praktisk-kliniska del.

Motiveringen återfinns i motion 1987/88:So502.

1987/88:Ub815 av Ulla Tillander m. fl. (c) vari – såvitt nu är i fråga – yrkas

Utskottet

I proposition 1987/88: 102 om utveckling av yrkesutbildningen i gymnasieskolan dras riktlinjerna upp för en försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar. Förslagen bygger i stort på betänkandena (SOU 1986:2 och 3) En treårig yrkesutbildning från arbetsgruppen för översyn av den gymnasiala yrkesutbildningen (ÖGY). I propositionen föreslås att en treårig försöksverksamhet inleds läsåret 1988/89.

Försöksverksamhet under budgetåren 1988/89–1990/91

I ett antal motioner yrkas avslag på regeringens förslag om en treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar med start läsåret 1988/89.

I motion 1987/88: Ub7 (m) yrkande 1 hänvisas till den korta planeringstiden för att starta en försöksverksamhet och svårigheterna att informera eleverna i samband med deras val av studieväg i gymnasieskolan. Vidare anser motionärerna att det föreligger oklarheter om meritvärderingen av försöksutbildningen bl. a. vid antagningen till högre studier. I denna motion (yrkande 8) och i motion 1987/88: Ub806 (m) yrkande 17 ges förslag till en ny yrkesutbildning, som betecknas som en flexibelt utformad lärlingsutbildning. Denna utbildning skall enligt motionärerna ha en omfattande anknytning till arbetslivet och kunna utformas lokalt med hänsyn till ortens speciella förhållanden och arbetsmarknad. Lärlingen skall vara anställd och uppbära lön i förhållande till den produktiva insatsen. Undervisningen skall bestå av allmänna ämnen, fackteori och arbetsteknik. Den totala utbildningstiden kan variera mellan två och fyra år beroende på utbildningens inriktning.

En försöksverksamhet enligt regeringens förslag med start läsåret 1988/89 avvisas även i motionerna 1987/88: Ub9 (fp) yrkande 1 och 1987/88: Ub8 (c) yrkande 1 med hänvisning till den korta planeringstiden. I den förstnämnda motionen anfördes att varken de enskilda skolorna eller företag och institutioner i näringslivet har kunnat förbereda försöksverksamheten. Yrkeslärarna har inte fått fortbildning i vad gäller nya kursplaner och inte heller har handledare kunnat utbildas. En så viktig fråga som elevernas status är uppenbarligen inte löst, eftersom det från fackligt håll hävdades att eleven skall vara anställd det tredje året. I motionerna 1987/88: Ub9 yrkande 2 och 1987/88: Ub246 (fp) yrkande 39 understryks vidare vikten av en yrkesutbildning med kvalitet. I stället för en försöksverksamhet med start hösten 1988 föreslås att regeringen återkommer med förslag till utbildning med början läsåret 1989/90 och då i full skala för de utbildningar, där kursplaner, fortbildning och övrig planering är fullgjord.

Med en sådan uppläggning kan också utbildning inom det ekonomisk-merkantila området förberedas på ett omsorgsfullt sätt enligt motionärerna.

Ett nytt förslag med ett fullständigt genomförande av en reform avscende den gymnasiala yrkesutbildningen begärs även i motionerna 1987/88:Ub8 yrkande 2, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20 samt 1987/88:Ub801 yrkande 9, samtliga (c). Det hävdas att den föreslagna försöksverksamheten är onödig och att reformen, med utvärdering av försöksverksamheten först hösten 1991, kommer att ge effekter i form av bättre yrkesutbildning ca tio år efter det att förslagen presenterades av ÖGY-utredningen.

I motion 1987/88:Ub12 (m, fp, c) yrkande 1 avvisas den föreslagna försöksverksamheten. Resultatet av densamma, om den blir lyckosam, får praktisk effekt först under senare delen av 1990-talet. Försöksverksamheten bör inte utgöra ett hinder för en omedelbar modernisering av hela yrkesutbildningen. Motionärerna förordar att skolöverstyrelsen (SÖ) skall få resurser för att omgående påbörja en revision av den tvååriga yrkesutbildningen i hela dess bredd, så att alla ungdomar snarast får en förbättrad utbildning. För att frigöra resurser för bl. a. SÖ:s kursplanearbete i denna del bör den i propositionen föreslagna försöksverksamheten ha begränsad omfattning. I samma motion yrkande 6 föreslås som riktlinje för det fortsatta utvecklingsarbetet att gymnasieskolan skall präglas av flexibilitet och successiv förnyelse i form av påbyggnadsutbildningar m. m., så att rekryteringen till bl. a. det verkstadsindustriella området och vårdsektorn stimuleras.

I motion 1987/88:Ub391 (s), som väckts under allmänna motionstiden, presenteras förslag om en ny linjestruktur för en treårig yrkesutbildning. Riksdagen bör enligt motionärerna fastställa den övergripande strukturen, och regeringen bör ge SÖ riktlinjer för arbetet med linjestrukturen. Slutligen begärs i motion 1987/88:Ub313 (m) förslag om en översyn av utbildningen för vårdarbete inom äldreomsorgen.

Utskottet vill med anledning av regeringens förslag och motionsyrkandena anföra följande.

Utskottet konstaterar mot bakgrund av de senaste decenniernas utveckling inom näringslivet att det finns en ömsesidig påverkan mellan den yrkesinriktade utbildningen och organisationsformerna i arbetslivet. Nya organisationsformer skapar behov av förändringar i yrkesutbildningens struktur, och valet av utbildningsstruktur kan bidra till att konservera eller utveckla organisationsformer i arbetslivet. Tidigare dominerade synen att den enskilda individen utgjorde organisationsenheten i arbetslivet. Numera används i stället produktions- och tjänstenheter, bestående av flera individer, vilka tillsammans bildar arbetsgrupper. Det är arbetsgruppens samlade kompetens som är viktig. I sådana organisationsformer efterfrågas en bredare kompetens hos individen än vad den traditionella yrkesutbildningen ger. Även ny teknik kan påverka arbetsorganisationen. Datortekniken är ett exempel på detta.

Nya produktionsmetoder och nya tekniker kommer således att påverka arbetsorganisationen i syfte att effektivisera och rationalisera produktionen, oavsett om den gäller varor eller tjänster. Resultatet av arbetsorgani-

satoriska förändringar och konsekvenserna för de enskilda arbetstagarna beror bl. a. på deras kunskaper, förmåga och möjligheter att medverka och påverka förändringsprocesserna. Yrkesutbildningens struktur, innehåll och arbetssätt har i detta avseende stor betydelse. Utskottet vill dock stryka under att skolans uppgift inte får begränsas till att enbart förbereda eleverna för en yrkesroll. I gymnasieskolan bör de även få kunskaper som kan ge dem förutsättningar för en personlig utveckling.

Det förslag till en arbetsplatsförlagd yrkesutbildning som presenteras i motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 8 och 1987/88:Ub806 yrkande 17 och som i hög grad påminner om nuvarande lärlingsutbildning i gymnasieskolan uppfyller enligt utskottets uppfattning inte nyss redovisade, grundläggande krav som i dag bör ställas på gymnasial yrkesutbildning. Det garanterar inte heller en likvärdig utbildning eller en utbildning som är tillgänglig för alla elever i hela landet.

Att genomföra en reform i full skala utan försöksverksamhet med början läsåret 1989/90, vilket är huvudförslaget i motionerna 1987/88:Ub8 och 1987/88:Ub9, är enligt utskottets mening ett sämre alternativ än regeringens förslag om en försöksverksamhet med början läsåret 1988/89. En så omfattande reform som det här är fråga om bör enligt utskottets mening föregås av en försöksverksamhet.

Förslaget i motion 1987/88:Ub391 om en ny yrkesutbildning sammanfaller i hög grad med regeringsförslaget. Vidare tillgodoses yrkandet i motion 1987/88:Ub315 om en översyn av utbildningen för vårdarbete inom äldreomsorgen genom det utvecklingsarbete som nu skall bedrivas för att förbättra kvaliteten på gymnasieskolans yrkesutbildning. Förslagen i motion 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6 är i stora delar inte av den art att de kan ligga till grund för en försöksverksamhet med en sammanhållen yrkesutbildning i gymnasieskolan.

Utskottet ställer sig således positivt till föreslagen försöksverksamhet. Det är viktigt att denna inleds redan läsåret 1988/89 med hänsyn till de förväntningar om en förnyelse som finns i vad gäller de yrkesinriktade studievägarna. Vidare vill utskottet stryka under vikten av att försöksverksamheten kommer att samordnas med ett utvecklingsarbete främst inom SÖ i syfte att utveckla nya och modernare kursplaner för de yrkesinriktade linjerna. Detta kursplanearbete måste självfallet innefatta även utbildningar som inte ingår i försöksverksamheten men där krav finns på en förnyelse.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen godkänner regeringens förslag att en treårig försöksperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar inleds läsåret 1988/89. Samtidigt bör riksdagen avslå motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8, 1987/88:Ub8 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub9 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub313, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20, 1987/88:Ub391, 1987/88:Ub801 yrkande 9 och 1987/88:Ub806 yrkande 17.

Utskottet behandlar i det följande olika delar av försöksverksamheten.

För försöksverksamheten budgetåret 1988/89 föreslår regeringen 5 000 intagningsplatser. För att få en uppfattning dels om den arbetsplatsförlagda utbildningens kvalitet, dels hur den totalt belastar arbetsmarknaden i kommuner av olika slag bör försöken ha två strukturer – dels koncentrerade försök med många studievägar i några större regioner (fullskaleförsök), dels ett mer utspritt nät av försökskommuner.

Enligt motion 1987/88: Ub6 (vpk) yrkande 2 bör försöksverksamhetens omfattning ökas med tanke på det stora antalet intresseanmälningar som inkommit till SÖ. Liksom föredragande statsrådet framhåller motionärerna att fullskaleförsök bör genomföras. Mot denna bakgrund bör 1 000 intagningsplatser utöver regeringens förslag tillföras försöksverksamheten.

Utskottet har erfart att SÖ fått intresseanmälningar för deltagande i försöksverksamheten från 139 kommuner och 21 landsting samt från Göteborgs och Bohus läns Vårdskoleförbund. För läsåret 1988/89 motsvarar detta ca 10 100 intagningsplatser i försöksverksamhet. Utskottet konstaterar att intresset är stort från skolhuvudmännens sida för en försöksverksamhet och att det föreligger stor skillnad mellan tillgängliga och efterfrågade platser. För att i högre grad kunna tillgodose fullskaleförsök är det enligt utskottets uppfattning befogat att antalet intagningsplatser i försöksverksamheten utökas med 1 000 till totalt 6 000 intagningsplatser budgetåret 1988/89. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88: Ub6 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 1987/88: Ub6 yrkande 3 föreslås att *dimensioneringen av försöksverksamheten avseende den yrkesinriktade utbildningen i gymnasieskolan budgetåren 1989/90 och 1990/91* bör utökas ytterligare och omfatta totalt 10 000 intagningsplatser för vardera året. I förhållande till regeringsförslaget innebär motionsyrkandet en utökning av försöksverksamheten med 5 000 intagningsplatser per år.

Som en konsekvens av vad utskottet tidigare anført i vad gäller dimensioneringen av försöksverksamheten budgetåret 1988/89 bör dimensioneringen för de två påföljande åren i försöksverksamheten uppgå till minst 6 000 intagningsplatser så att kontinuitet i undervisningen garanteras för de skolor som från början deltar i försöksverksamheten. Till frågan om ytterligare utökning av försöksverksamheten med hänsyn till intresset från skolhuvudmännens sida att delta i försöksverksamhet bör regeringen återkomma med förslag i 1989 års budgetproposition. Vad utskottet anført om dimensioneringen av försöksverksamheten under budgetåren 1989/90 och 1990/91 bör riksdagen med anledning av proposition 1987/88: 102 och motion 1987/88: Ub6 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

Enligt motion 1987/88: Ub6 yrkande 5 bör *kravet på lägsta antal elever vid undervisningens början på en försökslinje i glesbygd* vara åtta. Därmed kan försök med treårig yrkesutbildning även genomföras i glesbygd.

Det är enligt utskottets mening väsentligt att fullskaleförsök kan genomföras under försöksperioden. I ett sådant fullskaleförsök som kan omfatta t. ex. ett län är det viktigt att kunna studera i vad mån mindre orter med

gymnasiala studievägar har förutsättningar att slutföra en yrkesutbildning med en sammanhållen treårig studiegång. Lägsta elevantal för start av försöksverksamhet i glesbygd bör därför kunna vara åtta (jfr gymnasieförordningen 3 kap. 25 §). När försöksverksamheten utvärderas bör självfallet kostnaderna för denna klassanordning uppmärksammas och analyseras. Vad utskottet här har anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub6 yrkande 5 och med anledning av proposition 1987/88:102 som sin mening ge regeringen till känna.

I flera motioner finns förslag om *lokalisering av försöksverksamhet*. I motion 1987/88:Ub6 yrkande 1 föreslås fullskaleförsök i både Värmlands och Gävleborgs län. Enligt motionerna 1987/88:Ub13 (s) yrkandena 1 och 2 samt 1987/88:Ub736 (fp) yrkande 3 bör Gävleborgs län utses till försökslän och även få större tilldelning av intagningsplatser än vad SÖ preliminärt beslutat. I fyra motioner, nämligen 1987/88:Ub233 (c), 1987/88:Ub335 (s), 1987/88:Ub809 (c) yrkande 11 och 1987/88:Ub810 (vpk) yrkande 2 föreslås att Värmlands län utses till försökslän med fullskaleförsök.

Med anledning av dessa motionsyrkanden vill utskottet anföra följande.

I årets budgetproposition anför föredragande statsrådet att lokaliseringen av den planerade försöksverksamheten avseende den yrkesinriktade utbildningen i gymnasieskolan bör beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer. Enligt förevarande proposition bör det ankomma på SÖ att fatta dessa beslut.

SÖ har den 18 mars 1988 på uppdrag av regeringen fattat beslut om på vilka orter försöksverksamhet med treårig yrkesinriktad utbildning får äga rum läsåret 1988/89. Beslutet gäller under förutsättning av att riksdagen bifaller regeringens förslag om försöksverksamhet. Utskottet anser att den beslutsordning för försöksverksamheten som förordats i propositionen bör gälla. Utskottet avstyrker därför motionerna 1987/88:Ub13 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub233, 1987/88:Ub335, 1987/88:Ub736 yrkande 3, 1987/88:Ub809 yrkande 11 och 1987/88:Ub810 yrkande 2.

I motion 1987/88:Ub234 (c) framhålls att *försöksverksamhet med naturbrukslinje* bör äga rum under den treåriga försöksperioden. Enligt motionärerna är den gymnasiala yrkesutbildningen inom JST-sektorn (jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdslinjerna m.m.) den främsta inkörsporten till yrkesverksamhet inom dessa näringar. Benämningen naturbrukslinje kan ses som en markering av samhörigheten mellan alla utbildningar av detta slag.

Utskottet konstaterar att SÖ med stöd av förordningen (SÖ-FS 1988:47) med provisoriska föreskrifter om försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan den 18 mars 1988 fattat preliminärt beslut om att försöksverksamhet med treårig naturbrukslinje får anordnas i försöksverksamheten med yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan. Försöksverksamheten skall följa fastställd läroplan för naturbrukslinje (SÖ, läroplaner 1988:28). Motionsyrkandet är därmed tillgodosett, varför motionen inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Motion 1987/88:Ub234 avstyrks.

Enligt propositionen avser föredragande statsrådet att efter riksdagsbeslutet tillkalla en referensgrupp med representanter för bl. a. arbetsmarknadens parter och skolhuvudmännen för att följa, samordna och på andra sätt underlätta genomförandet av den föreslagna försöksverksamheten. Referensgruppen bör vara knuten till regeringskansliet och ha företrädare för LO, TCO, SACO/SR, SAF, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Småföretagens riksorganisation och SÖ. Föredragande statsrådet avser även att tillkalla en särskild utredningsman att följa och utvärdera försöksverksamheten. Denna bör vara fristående från de olika intressenter som ingår i referensgruppen. En samlad *utvärdering av försöksverksamheten*, vari även skall ingå uppgifter om kostnadseffekterna för staten, skolhuvudmännen och arbetslivet, bör redovisas hösten 1991.

I motion 1987/88:Ub6 (vpk) yrkande 4 framhålls att den planerade försöksverksamheten med yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan är en del av ett omfattande arbete på att skapa en gymnasieskola som bättre svarar mot dagens krav från näringslivet och samhället i övrigt. Mot denna bakgrund bör enligt motionärerna utvärderingen av försöksverksamheten förankras i de politiska partierna.

Utskottet delar uppfattningen att en noggrann utvärdering av den treåriga försöksverksamheten är av stor vikt. I likhet med vad som framhålls i motion 1987/88:Ub6 anser utskottet att företrädare för de politiska partierna bör få insyn i utvärderingsarbetet. Utskottet förordar att det till utvärderingsarbetet knyts en arbetsgrupp bestående av företrädare för de politiska partierna. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub6 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

I motion 1987/88:Ub308 (vpk) yrkande 1 framförs krav på att en *utredning* tillsätts med uppdrag att lägga fram förslag om en *ny läroplan för gymnasieskolan*. Enligt motion 1987/88:Ub12 (m, fp, c) yrkande 5 bör gymnasieskolans roll i vidare bemärkelse bli föremål för en parlamentarisk utredning, om det hittillsvarande målet för gymnasieskolan skall omprövas. Den frivilliga gymnasieskolan bör inte göras till en i princip obligatorisk treårig gymnasieskola.

Utskottet vill erinra om förordningen (1981:1371) med instruktion för den statliga skoladministrationen där det fastslås att SÖ skall svara för ett fortlöpande läroplansarbete för skolväsendet och utarbeta underlag för regeringens läroplansbeslut. Vidare vill utskottet erinra om de två översyner som aviseras i årets budgetproposition och som skall göras i vad avser dels vissa tvååriga allmänt inriktade linjer i gymnasieskolan, dels de tre- och fyraåriga teoretiska linjerna. Utskottet utgår från att detta översynsarbete och pågående försöks- och utvecklingsarbete enligt riksdagens beslut (prop. 1983/84:116, UbU 1983/84:29, rskr. 1983/84:412) om gymnasieskola i utveckling kommer att avrapporteras i vanlig ordning. Mot denna bakgrund och med hänvisning till vad utskottet i det föregående uttalat om en arbetsgrupp bestående av företrädare för de politiska partierna som skall följa utvärderingen av försöksverksamheten med gymnasial yrkesutbildning föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub12 yrkande 5 och 1987/88:Ub308 yrkande 1.

Den gymnasiala yrkesutbildningen inom försöksverksamheten föreslås vara treårig. Genom en förlängd utbildningstid ges inom försöksverksamheten möjlighet att utöka inslaget av såväl allmänna ämnen som av yrkesämnen utan att dessa ställs i motsatsförhållande till varandra. Arbetslivet kan inte längre i samma utsträckning som tidigare delas upp i en del som kräver teoretisk utbildning och en annan som kräver praktisk utbildning. De allmänna ämnena är viktiga också som grund för studierna av yrkesämnen. Kommunikationsförmåga, kunskaper i språk och matematik är många gånger väsentliga för att man skall kunna tillgodogöra sig fackteorin. De behövs också för en bättre förståelse av arbetstekniken.

Arbetsplatsförlagd utbildning föreslås ingå i alla yrkesutbildningar inom försöksverksamheten. Den grundläggande färdighetsinlärnigen bör dock ske i skolan där lokaler, utrustning och utbildade lärare finns tillgängliga och där utbildningen ej påverkas av produktionsåtaganden. Den arbetsplatsförlagda utbildningen ger emellertid stora pedagogiska vinster genom att eleverna får se arbetsmomenten i realistisk tillämpning, vilket bör skapa motivation i de fortsatta studierna. Den ger också tillfälle att i utbildningen få följa förhållanden i vad gäller t. ex. utrustning och arbetsteknik i produktionen.

Samtliga studievägar inom försöksverksamheten bör enligt regeringens förslag innehålla någon del arbetsplatsförlagd utbildning. Minst 10 % av den totala studietiden under de första två årskurserna bör bli arbetsplatsförlagd. Detta utesluter inte att vissa yrkesutbildningar kan ha behov som motiverar en mera omfattande arbetsplatsförläggning.

Det tredje året inom försöksverksamheten skall bl. a. ge den specialisering och det mått av färdighetsträning som krävs för att eleverna skall kunna fungera inom ett visst yrkesområde men också underlätta övergången från skola till arbete. Den arbetsplatsförlagda delen bör enligt propositionen normalt uppgå till 60 %. Detta motsvarar tre skoldagar per vecka men utläggningen av tiden bör kunna anpassas till behoven inom olika studievägar och på olika orter.

Som alternativ till den arbetsplatsförlagda utbildningen i årskurs 3 får inom försöksverksamheten anordnas skolförlagd undervisning, s. k. alternativkurser.

I motion 1987/88: Ub7 (m) yrkande 2 avvisas regeringens förslag om försök med en *sammanhållen treårig utbildningstid för yrkesutbildning*. Motionärerna anser att alla yrkesutbildningar inte behöver vara lika långa. En ny utbildningsreform avseende de yrkesinriktade linjerna får inte uppfattas som en förlängd grundskola. Samma tankegångar framförs i motionerna 1987/88: Ub246 (fp) yrkande 29 och 1987/88: Ub12 (m,fp,c) yrkande 2. Enligt den sistnämnda motionen är det tveksamt om svagt motiverade elever kommer att välja en sammanhållen treårig yrkesutbildning. Riskerna är att dessa elever i stället prövar sin möjlighet på arbetsmarknaden direkt eller går sysslolösa. Reformen leder då till "utslagning" av vissa ungdomar. I motion 1987/88: Ub9 (fp) yrkande 7 framhålls att möjligheten till etappavgångar bör byggas in i det treåriga utbildningssystemet för yrkesutbildningen.

Utskottet vill erinra om vad föredragande statsrådet anför beträffande utbildningstiden i propositionen (s. 17): "Jag är dock inte nu generellt beredd att ta ställning till den gymnasiala yrkesutbildningens längd. Detta får anstå tills efter det att erfarenheter vunnits genom försöksverksamheten."

Utskottet delar denna uppfattning. Försöksverksamheten och utvärderingen därav bör avvaktas innan beslut fattas om de yrkesinriktade studievägarnas längd i gymnasieskolan. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88: Ub7 yrkande 2, 1987/88: Ub9 yrkande 7, 1987/88: Ub12 yrkande 2 och 1987/88: Ub246 yrkande 29.

I motionerna 1987/88: Ub808 (m) yrkande 1 och 1987/88: Ub814 (fp) yrkande 1 framhålls vikten av en förlängning av utbildningen på vårdlinjen. En *treårig vårdutbildning* bör främst ge eleverna bättre baskunskaper i teoretiska ämnen.

Som utskottet tidigare framhållit bör riksdagen inte nu ta ställning till utbildningstidens längd för de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan. I den försöksverksamhet som påbörjas läsåret 1988/89 kommer enligt SÖ:s preliminära beslut om intagningsplatser och studievägar att ingå treårig vårdlinje, gren för omsorger om barn och ungdom. Såsom framgår av propositionen är inslaget av allmänna ämnen i den försöksvisa timplanen betydligt större än i nu gällande timplaner för yrkesinriktade linjer. Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1987/88: Ub808 yrkande 1 och 1987/88: Ub814 yrkande 1.

Läringsutbildning

Gymnasial *lärlingsutbildning* ingår sedan läsåret 1984/85 i det reguljära gymnasiala utbildningsutbudet. Den gymnasiala lärlingsutbildningen (gymnasieförordningen 14 kap.) innebär att en lärling som är anställd hos ett företag också är elev i gymnasieskolan. Företaget åtar sig därvid att ge lärlingen yrkesutbildning enligt en kursplan som skolstyrelsen fastställer. Genom gymnasial lärlingsutbildning har yrkesutbildning kunnat komma till stånd i små och udda yrken.

Inom ramen för en utvidgad arbetsplatsförlagd utbildning bör enligt regeringsförslaget även en motsvarighet till dagens gymnasiala lärlingsutbildning rymmas. Den bör kunna utgöra ett alternativ inom försöksverksamheten med innebörd att en elev studerar karaktärsämnet/ämnena i huvudsak enskilt och med en stor andel av utbildningen i alla årskurser förlagd till arbetsplats. Eleven bör i likhet med andra elever under utbildning inom försöksverksamheten ej omfattas av anställningsförhållande.

I motionerna 1987/88: Ub246 yrkande 34, 1987/88: Ub368 (m) yrkande 4 och 1987/88: Ub400 (m) yrkande 2, samtliga motioner väckta under den allmänna motionstiden, tas gymnasieskolans lärlingsutbildning upp. Med hänvisning till ÖGY:s förslag förordas för vissa elever möjlighet till lärlingsutbildning. Enligt motion 1987/88: Ub7 yrkande 3 bör den i propositionen förelagda formen av lärlingsutbildning inte ersätta befintlig väl fungerande

rande lärlingsutbildning i gymnasieskolan. Den traditionella lärlingsutbildningen bör i stället utvecklas, anser motionärerna.

Utskottet vill påpeka att gymnasieskolans reguljära lärlingsutbildning kommer att bedrivas i vanlig ordning tills vidare. Utskottet har erfart att några intresseanmälningar ännu inte inkommit till SÖ i vad avser den i propositionen föreslagna alternativa uppläggningsen.

Enligt utskottets uppfattning är lärlingsutbildningen i gymnasieskolan ett bra komplement till gymnasieskolans stora utbud av studievägar. Detta utbildningsalternativ passar särskilt bra för utbildning i små och udda yrken, vanligen hantverksyrken.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande försöksverksamhet med en alternativ uppläggning av utbildningen för små yrkesområden och avstyrker motionerna 1987/88: Ub7 yrkande 3, 1987/88: Ub246 yrkande 34, 1987/88: Ub368 yrkande 4 och 1987/88: Ub400 yrkande 2.

I tre motioner, nämligen 1987/88: Ub222 (s), 1987/88: Ub359 (c, m, fp) och 1987/88: Ub815 (c) yrkande 9 föreslås att försöksverksamhet med *lärlingsutbildning vid stiftelsen Skånehantverk i Landskrona* bör ske inom ramen för försöksverksamheten med treårig yrkesutbildning i gymnasieskolan. Motionärerna anför att det inom denna stiftelse finns en unik sammansättning av hantverkare och konservatorer och därmed goda förutsättningar för lärlingsutbildning.

Utskottet finner att det inte föreligger något hinder för lärlingsutbildning vid stiftelsen Skånehantverk i Landskrona vare sig det gäller lärlingsutbildningen i gymnasieskolan (gymnasieförordningen 14 kap.) eller den alternativa uppläggningsen av yrkesutbildningen inom föreslagen försöksverksamhet. En förutsättning härför är dock att det finns intresserade elever och att skolstyrelsen finner utbildningen motiverad. Bidrag till kostnader för lärlingsutbildning utgår enligt gymnasieförordningen (18 kap. 41–42 §§) till skolhuvudmannen. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88: Ub222, 1987/88: Ub359 och 1987/88: Ub815 yrkande 9.

Elevernas arbetsrättsliga ställning m. m.

Regeringsförslaget innebär beträffande *elevernas arbetsrättsliga ställning vid arbetsplatsförlagd utbildning* att något anställningsförhållande inte skall föreligga för eleverna under utbildningen inom försöksverksamheten.

Föredragande statsrådet anför vidare att det är skolan som skall anta eleverna till utbildning och träffa överenskommelser om erforderligt antal utbildningsplatser med företag och institutioner samt därefter också ombesörja placeringen av eleverna vid de aktuella arbetsplatserna. Skolan skall vara ansvarig för utbildningen och utöva tillsyn över den. Mellan enskild elev och arbetsplats träffas således inget avtal. Elev uppbär inte lön utan erhåller studiestöd som andra studerande. Utbildningen följer skolarbetsåret och eleverna får ledighet i form av ferier och inte i form av semester. Däremot bör arbetsplatsens dagliga tider tillämpas i fråga om arbetsplatsförlagda moment.

Arbetsmiljölagen (1977:1160) är tillämplig på allt elevarbete såväl teoretiskt som praktiskt fr. o. m. grundskolans högstadium och uppåt. Eleverna

likställs med arbetstagare vid tillämpningen av de föreskrifter som behandlar arbetsmiljöns beskaffenhet, allmänna skyldigheter för arbetsgivare m. fl., tillsyn, sanktioner och fullföljd av talan. Däremot gäller inte lagens särskilda föreskrifter om minimiålder och minderårigas arbetstid eller om samarbete mellan arbetsgivare och arbetstagare för elevarbete.

Även om det inte skall råda något anställningsförhållande mellan enskilda gymnasieelever och de olika företag m. m. där utbildningsmoment kan vara förlagda finns det enligt propositionen (s. 30) skäl för parterna på arbetsmarknaden att mellan sig reglera ett antal frågor som föranleds av att skolan skall få utnyttja arbetsplatserna för sin verksamhet. Sådana frågor kan exempelvis regleras i kollektivavtal. I en del fall kan lokala överenskommelser vara en lämpligare form.

I motion 1987/88:Ub6 (vpk) yrkande 9 understryks att eleven inte får betraktas som en extra personalresurs vid den arbetsplatsförlagda utbildningen. Eleven bör ha rätt att vägra utföra arbetsuppgifter som normalt ankommer på den anställda personalen.

I motionerna 1987/88:Ub7 (m) yrkande 7 och 1987/88:Ub12 (m.sp.c) yrkande 4 förordas att eleven skall vara anställd under utbildningstiden vid den arbetsplatsförlagda utbildningen. Ett anställningsförhållande innebär enligt motionärerna en större delaktighet i verksamheten och ger ökad motivation hos eleverna. Genom anställningsformen kan eleven även få ersättning för sitt bidrag till produktionen. Enligt motionärerna bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna att anställning ej skall utgöra hinder för ungdomars utbildning i skola och på arbetsplats.

Med anledning av motionerna vill utskottet anföra följande.

Huvudprincipen i vad gäller den arbetsplatsförlagda utbildningen i försöksverksamheten är att de av SÖ fastställda kursplanerna för de yrkesinriktade linjerna skall styra verksamheten även på arbetsplatserna. Utskottet vill betona att de arbetsplatsförlagda inslagen inte får betraktas vare sig som arbete eller praktik utan som utbildning i linjens karaktärsämne. Den arbetsplatsförlagda delen av yrkesutbildningen skall ske under ledning av särskilt utbildade handledare och planeras i samverkan med yrkeslärarna i ämnet. Lärarna kommer att utöva tillsyn över undervisningen och i detta syfte även besöka arbetsplatserna. Det är vidare naturligt att frågor i samband med elevernas arbetsplatsförlagda utbildning tas upp i de lokala yrkesråden. Under dessa förutsättningar bör eleverna kunna garanteras planerad och erforderlig utbildning på arbetsplatsen.

Ledande företrädare för SAF, LO och TCO har i en skrivelse till statsministern den 20 oktober 1987 framhållit sin enighet i fråga om att elevstatus skall gälla vid den arbetsplatsförlagda utbildningen. Även andra organisationer har uttalat sig för detta. Det föreligger således en bred enighet i denna fråga.

Utskottet anser också för sin del att elevstatus och inte anställning skall gälla vid den arbetsplatsförlagda utbildningen. Huvudskälet härför är enligt utskottets mening att eleverna i de olika delarna av gymnasieskolan i detta grundläggande avseende måste behandlas lika. Det faktum att utbildningen förläggs till olika lokaler får därvid inte tillåtas inverka på frågan om elevens ställning.

Mot bakgrund härav vill utskottet slå fast att frågan om elevstatus inte bör vara avtalsbar. Det bör ankomma på regeringen att vidta de åtgärder som krävs för att elevstatus skall säkras vid arbetsplatsförlagd utbildning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

När det gäller reglering av de andra frågor som hänger samman med att skolan skall få utnyttja arbetsplatserna för sin verksamhet kan kollektivavtal eller lokala överenskommelser komma i fråga. De avser då t. ex. handledarnas villkor, måltidsersättning eller hur man skall förfara vid de rubbningar i arbetets normala gång som kan uppstå då delar av en hårt utnyttjad maskinpark tas i anspråk för utbildningen.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:102 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub6 yrkande 9, 1987/88:Ub7 yrkande 7 och 1987/88:Ub12 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om elevens ställning vid arbetsplatsförlagd utbildning.

I motion 1987/88:Ub11 (s) yrkande 1 tas det *fackliga inflytandet upp i anslutning till elevernas arbetsplatsförlagda utbildning*. Enligt motionärerna är det viktigt att frågor i vad avser elevernas arbetsplatsförlagda utbildning regleras i avtal mellan arbetsgivare och de anställdas fackliga organisationer.

Utskottet hänvisar till vad utskottet med anledning av propositionen och motionerna anfört i det föregående. Därmed avstyrks motion 1987/88:Ub11 yrkande 1.

Tim- och kursplaner för linjer i försöksverksamheten

Regeringen föreslår att alla elever i försöksverksamheten skall studera svenska, samhällskunskap, engelska, idrott och ett obligatoriskt tillvalsämne. Som tillvalsämnen skall alltid erbjudas matematik, bild och musik. Därutöver kan varje skolstyrelse/utbildningsnämnd besluta om att erbjuda ytterligare tillvalsämnen bland de ämnen som finns i gymnasieskolan.

Samtliga elever inom försöksverksamheten skall således enligt regeringsförslaget studera s. k. *allmänna ämnen*. Dessa ämnen har en kursplan som är gemensam för flera studievägar i gymnasieskolan. I dessa ämnen sätts betyg i vanlig ordning enligt det relativa betygssystemet. Därutöver förekommer på de yrkesinriktade studievägarna minst ett för varje yrkesutbildning karakteristiskt ämne, vilket benämns *karaktärsämne*, inom vilket eleverna i huvudsak får sitt yrkeskunnande. De yrkesinriktade studievägarna i försöksverksamheten föreslås omfatta följande ämnen, veckotimmar (vtr) och lektioner.

Åk 1-3	Svenska	7 vtr	238 lektioner
"	Samhällskunskap	5 "	170 "
"	Engelska	6 "	204 "
"	Idrott	4 "	136 "
"	Obligatoriskt tillval	6 "	204 "
"	Timma till förfogande	1 "	34 "
Summa		29 "	986 "
Åk 3	Specialarbete	3 "	102 "
"	Karaktärsämne(n)	3 "	102 "
Åk 1-3	Karaktärsämne(n)	79 "	2 686 "
Totalt		114 "	3 876 "

För såväl de allmänna ämnena som karaktärsämnena föreslås s. k. netto-tid bli tillämpad, dvs. varje ämne har ett bestämt antal lektioner som eleverna skall fullgöra. Faktorn 34 (motsvarande 34 "effektiva" veckor) har använts vid omräkningen från veckotimmar till lektioner.

Enligt motion 1987/88: Ub7 (m) yrkande 5 bör allmänna ämnen ingå i *tim- och kursplaner* i den yrkesinriktade utbildningen. Dessa ämnen skall dock väljas så att de stödjer studierna i karaktärsämnet. För vissa yrken är t. ex. goda språkkunskaper av stor betydelse, för andra yrken goda kunskaper i matematik. För att uppnå en god yrkesutbildning skall enligt motionärerna strävan vara att skapa en konstellation av ämnen, som underlättar studierna i karaktärsämnet och som är motiverade från kompetenssynpunkt. Mot denna bakgrund bör urvalet av allmänna ämnen inte vara detsamma för samtliga utbildningslinjer.

I motion 1987/88: Ub12 yrkande 7 (m. fp. c) framhålls att kompletterings-möjligheter för yrkesutbildade inom t. ex. den kommunala vuxenutbildningen i vad gäller främst allmänna ämnen bör utvecklas och även priorite-ras högre än ett obligatoriskt tredje år för yrkesutbildningen i gymnasie-skolan. Det är viktigt att utbildning i allmänna ämnen erbjuds åt *alla* ungdomar som genomgått yrkesutbildning under antingen två eller tre år och som önskar utbildning i sådana ämnen.

Enligt utskottets uppfattning är den föreslagna timplanen för de yrkesin-riktade linjerna i försöksverksamheten väl avvägd i vad gäller förhållandet mellan allmänna ämnen och karaktärsämnena. En timplan med samma ämnesstruktur och timtal för resp. ämne på alla yrkesinriktade försöks-linjer är en förutsättning för undervisningens planering i allmänhet och för tjänstefördelning och schemaläggning. Den aktualiserade frågan om en utbyggnad av den kommunala vuxenutbildningen i allmänna ämnen för dem som genomgått yrkesutbildning under längre eller kortare tid får beaktas i det årliga budgetarbetet inom regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1987/88: Ub7 yrkande 5 och 1987/88: Ub12 yrkande 7.

I två motioner, nämligen 1987/88: Ub6 yrkande 6 och 1987/88: Ub11 yrkan-de 2 föreslås att *ämnet matematik* skall vara ett obligatoriskt allmänt ämne i timplanen för de yrkesinriktade linjerna i försöksverksamheten. Motionä-rerna hävdar att kunskaper i matematik är nödvändiga med hänsyn till den snabba teknikutvecklingen inom bl. a. informationsteknologin och i sam-band med arbetets automatisering.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att kunskaper i matematik är en viktig förutsättning för att eleverna skall kunna tillägna sig den nya tekniken inom många yrkesområden. Utskottet anser dock att försökstimplanen ger möjlighet till studier i matematik. Ämnet skall alltid erbjudas som ett tillvalsämne med sammanlagt 6 veckotimmar. I föredragande statsrådets motivering till det ökade inslaget av allmänna ämnen framgår vidare att det i SÖ:s kursplanearbete får prövas om det på vissa studievägar kan anses motiverat att införa större utbildningsinslag av allmän karaktär (propositionen s. 38). Utskottet vill också peka på möjligheten att integrera matematik i karaktärsämnet. I läroplan (SÖ, läroplaner 1988: 32) för omvårdnadslinjen i försöksverksamheten ingår t. ex. yrkesmatematik, teknik och datalära i karaktärsämnet motsvarande sammanlagt 2 veckotimmar, dvs. 68 lektioner.

Utskottet föreslår med hänvisning till det anförda att riksdagen avslår motionerna 1987/88: Ub6 yrkande 6 och 1987/88: Ub11 yrkande 2.

Med hänvisning till ÖGY:s förslag aktualiseras i tre motioner vårdlinjens tim- och kursplan i samband med en eventuell förlängning av de yrkesinriktade studievägarna i gymnasieskolan till tre år. De *allmänna ämnen i vårdlinjens timplan*, som enligt motionerna 1987/88: Ub263 (s), 1987/88: Ub808 yrkande 4 och 1987/88: Ub814 yrkande 2 bör få större utrymme, är svenska, engelska och matematik, biologi, naturkunskap och vårdetik (natur- och beteendevetenskapliga ämnen). Motionärerna motiverar sina förslag med behovet av en allmän kunskaphöjning för studerande inom vårdutbildningen.

Utskottet vill först erinra om att treårig vårdlinje, gren för omsorger om barn och ungdom, ingår i försöksverksamheten enligt SÖ:s preliminära beslut om studievägar för densamma. Svenska och engelska ingår som obligatoriska ämnen i försökstimplanen för samtliga yrkesinriktade linjer inom försöksverksamheten. Som utskottet tidigare anført ger försökstimplanen även utrymme för undervisning i matematik som tillvalsämne. I den av SÖ fastställda timplanen för vårdlinjen inom försöksverksamheten (SÖ, läroplaner 1988: 33) upptas naturkunskap med sammanlagt 8 veckotimmar och psykologi med sammanlagt 3 veckotimmar inom ramen för karaktärsämnet. I timplanen för omvårdnadslinjen (SÖ, läroplaner 1988: 32), som också ingår i försöksverksamheten, upptas även ämnet psykologi samt ämnet omvårdnadskunskap. I det sistnämnda ämnet finns bl. a. vårdetik som ett utbildningsmoment.

Mot denna bakgrund finner utskottet att motionärernas yrkanden i stort är tillgodosedda, varför utskottet avstyrker motionerna 1987/88: Ub263, 1987/88: Ub808 yrkande 4 och 1987/88: Ub814 yrkande 2.

I flera motioner, väckta under den allmänna motionstiden, tas *ämnet religionskunskap* upp. I motionerna 1987/88: Ub257 (fp) yrkandena 1 och 2, 1987/88: Ub262 (c), 1987/88: Ub303 (fp) och 1987/88: Ub348 (m) yrkandena 1 och 2 framhålls vikten av att ämnet religionskunskap främst införs på vårdlinjen och sociala servicelinjen men även på övriga yrkeslinjer. Motionärerna anför bl. a. att vårdpersonal inom sjukvård, långtidsvård och äldreomsorg ofta får anledning att samtala med patienterna om livsåskåd-

ningsfrågor. Det är därför viktigt att personalen i såväl sin grundutbildning som vidareutbildning ges kunskaper och en beredskap för att möta frågor om liv och död. Invandringen till vårt land innebär att vårdpersonalen även får möta människor med en annan syn på dessa frågor, vilket ställer stora krav på personalens allmänorientering i religions- och livsåskådningsfrågor. Motionärerna hänvisar slutligen till vad utbildningsutskottet anförde (UbU 1985/86:16) vid 1985/86 års riksmöte beträffande ämnet religionskunskap, nämligen att "det är av värde att religionskunskapsämnets ställning blir föremål för överväganden i samband med beredningen av ÖGY:s förslag. Därvid bör möjligheten provas att föra in religionskunskap som obligatoriskt ämne på vårdlinjen och sociala servicelinjen".

Utskottet vill hänvisa till vad föredragande statsrådet anför i propositionen (s. 41):

För egen del vill jag starkt understryka vikten av att de som utbildas till vård- och omsorgsyркиn får sådana kunskaper och insikter i livsåskådningsfrågor och religiösa frågor att de i sin yrkesutövning på ett tillfredsställande sätt kan möta de krav som ställs. Vid vården och omsorgen om exempelvis gamla och svårt sjuka personer måste således personalen på ett grannliga och ömsint sätt kunna stödja patienten och visa respekt för dennes etiska och religiösa frågor, tvivel eller övertygelse. Behovet av kunskaper om våra invandrades olika religioner, frågor, tvivel eller övertygelse och livsåskådningar samt deras kulturella och historiska bakgrund får också en allt större aktualitet i vård- och omsorgssammanhang. Jag anser att sådana kunskaper och insikter är så väsentliga för och så nära förknippade med vård- och omsorgsyркиnas krav att de bör ingå i karaktärsämnen för berörda studievägar. Jag förutsätter att SÖ i det framtida kursplanearbetet beaktar vad jag nu har anförut. Dessutom kan ämnet religionskunskap erbjudas som tillvalsämne efter lokala beslut.

Utskottet utgår från att föredragande statsrådets synpunkter kommer att beaktas i det fortsatta kursplanearbetet inom SÖ.

Därutöver vill utskottet erinra om innehållet i den redan nu av SÖ fastställda tim- och kursplanen för omvårdnadslinjen, där bl. a. följande undervisningsmoment ingår i karaktärsämnet: vårdetik och livsåskådningsfrågor, vård i livets slutskede, synsätt och etiska riktningar i socialt arbete, etik och livsåskådningsfrågor i socialt arbete samt kulturkunskap. Vidare ingår temastudier beträffande etik och livsfrågor i vårdutbildningen och omsorgsutbildningen. Målet för detta undervisningsmoment är enligt kursplanen (SÖ, läroplaner 1988:32, s. 38) följande: "Eleven skall genom temastudier om etik och livsfrågor få kunskap om olika åskådningsars innehåll och sätta sig in i moraliska och religiösa problem i syfte att förstå sin roll som människa och vårdare av patient/servicetagare."

Med hänvisning härtill och till vad som anförut i propositionen beträffande ämnet religionskunskap föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub257 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub262, 1987/88:Ub303 och 1987/88:Ub348 yrkandena 1 och 2.

I propositionen föreslås att kursplanerna för de yrkesinriktade ämnena inom försöksverksamheten indelas i utbildningsavsnitt, som är pedagogiskt avgränsade och kompetensrelaterade så att de motsvarar ett behov inom arbetslivet. Dessa utbildningsavsnitt benämns moduler. Detta system med moduler bör utformas så att det blir användbart för yrkesutbildning såväl i gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning som i grundläggande arbetsmarknadsutbildning.

Modulprincipen avvisas i motion 1987/88: Ub12 (m,fp,c) yrkande 3. Motionärerna anser att denna princip står i konflikt med de allmänna utgångspunkter för skolans utveckling som i övrigt redovisas i propositionen. En modulindelad utbildning kan bli alltför specialiserad och hämma elevernas utveckling, anför motionärerna. De hävdar att bredden i nuvarande grundutbildning ger eleverna en god framtidsberedskap. Enligt motionärerna bör *konsekvenserna av de modulindelade kursplanerna* i försöksverksamheten analyseras och utredas redan i försöksverksamhetens inledningsskede.

Utskottet konstaterar att stor uppslutning från remissinstanserna föreligger kring ÖGY:s principer om modulindelade kursplaner i vad avser linjens karaktärsämne. Utskottet anser för sin del att modulprincipen nu bör prövas i försöksverksamhet. Utskottet vill i likhet med föredragande statsrådet framhålla att modulerna inte får bli alltför begränsade så att helheten i olika utbildningsmoment går förlorad.

Beträffande motionärernas begäran om utredning av konsekvenserna av modulprincipen utgår utskottet från att de i motionen aktualiserade frågorna kommer att ägnas särskild uppmärksamhet såväl av den i propositionen nämnda referensgruppen som i utvärderingen av försöksverksamheten. Med det anförda anser utskottet det inte vara erforderligt med en särskild utredning, varför motion 1987/88: Ub12 yrkande 3 avstyrks.

I motion 1987/88: Ub9 (fp) yrkande 5 föreslås att *modulindelade kursplaner* skall kunna tillämpas även i *allmänna ämnen*.

Utskottet vill erinra om att undervisningen i de allmänna ämnen, som är upptagna i den föreslagna timplanen för de yrkesinriktade studievägarna i försöksverksamheten, skall följa kursplaner som är gemensamma för flera studievägar i gymnasieskolan. Undervisningen i t. ex. ämnet samhällskunskap, som är obligatoriskt i timplanen i försöksverksamheten, skall följa kursplanen för tvåårig social linje. I de allmänna ämnena sätts betyg i vanlig ordning enligt det grupprelaterade betygssystemet.

Enligt utskottets uppfattning är ett system med modulindelade kursplaner i de allmänna ämnena i enlighet med motionsyrkandet inte förenligt med principerna bakom det kompetensrelaterade modulsystemet i linjernas karaktärsämnen och principerna för gällande betygssystem för allmänna ämnen i gymnasieskolan. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88: Ub9 yrkande 5.

När det gäller de delar av försöksutbildningen som kommer att vara uppbyggd av moduler – nämligen karaktärsämnena – föreslås att varje elev i stället för traditionella betyg i slutet av varje termin får ett *kompetensbevis*, som ger information om vilka moduler eleven hittills har avslutat med godkänt resultat i sin utbildning. Kompetensbevisen skall innehålla en kort beskrivning av innehållet i varje modul, om detta inte framgår av beteckningen. Vidare föreslås ett bedömningssystem med endast godkänt och icke godkänt. Kompetensbevisen kan därmed inte användas som urvalsinstrument.

I motion 1987/88: Ub7 (m) yrkande 4 avvisas det föreslagna bedömningssystemet för karaktärsämnet. Motionärerna föreslår i stället att eleverna även i detta ämne bör få ett graderat betyg.

Utskottet ansluter sig till föredragande statsrådets uppfattning att en kompetensrelaterad utbildning byggd på ett modulsystem, som avses bli samordnat med såväl yrkesinriktad kommunal vuxenutbildning som grundläggande arbetsmarknadsutbildning och som avses ge förutsättningar för en individualiserad undervisning, inte bör ha andra vitsord än godkänt och icke godkänt i försöksverksamheten. I övrigt hänvisar utskottet till vad som anförts i frågan i propositionen (s. 44–45).

Med crinran om det aviserade regeringsuppdraget till SÖ och universitets- och högskoleämberget (UHÄ) att pröva och lämna förslag om hur urval till högre utbildning skall ske för elever i försöksverksamheten (propositionen s. 45) föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub7 yrkande 4.

I syfte att påverka den sneda könsfördelningen i gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar föreslås i propositionen att minst 20 % av intagningsplatserna inom försöksverksamhetens teknisk-industriella linje och social service- och omvårdnadslinje skall avsättas för flickor resp. pojkar. Föredragande statsrådet erinrar om att det – när det gäller den nu pågående försöksverksamheten med treåriga yrkesinriktade linjer – har gjorts en särskild satsning på att rekrytera flickor till den industriella tekniska linjens elmekaniska gren.

För att motverka traditionella yrkesval i gymnasieskolan förordas i motion 1987/88: Ub803 (fp) yrkande 6 vissa rekryteringsinsatser i vad avser *intagningen till gymnasieskolan av underrepresenterat kön* i försöksverksamheten med vårdutbildning. Förslaget överensstämmer med det som presenteras i propositionen. Motionärerna anför att kvoten 20 % av intagningsplatserna för pojkar är att betrakta som ett etappmål.

Utskottet anser det angeläget att insatser görs för att rekrytera flera pojkar till vårdutbildning. Med hänvisning till vad som anförts i propositionen finner utskottet att motionärernas yrkande är tillgodosett, varför utskottet avstyrker motion 1987/88: Ub803 yrkande 6.

I motion 1987/88: Ub9 yrkande 3 begärs en revidering av yrkeslinjernas kursplaner från jämställdhetssynpunkt. Motionärerna anser att *jämställdhetsfrågorna* måste lyftas fram i det kursplanearbete som för närvarande pågår inom SÖ i vad avser de yrkesinriktade studievägarna i gymnasieskolan i anslutning till den treåriga försöksverksamheten.

Utskottet vill hänvisa till vad föredragande statsrådet anför i propositionen (s. 56):

UbU 1987/88:31

Undervisningens uppläggning och arbetsorganisationen är därför enligt min mening särskilt angelägna frågor att uppmärksamma på sådana yrkesinriktade studievägar där flickorna är i minoritet. Det är viktigt att flickorna, särskilt i början av utbildningen, möts av positiva förväntningar både i skolan och på arbetsplatsen. Utgångspunkten för flickorna, särskilt när det gäller tekniska inlärningsmoment, är ofta att de inte har samma erfarenhetsbakgrund att bygga på som pojkarna. Det faktum att de har valt en otraditionell utbildning bör vittna om deras seriösa avsikt med yrkesutbildningen. Detta bör tas till vara så snart som möjligt i utbildningen exempelvis genom att de får särskilt grundlig handledning och färdighetsträning i vissa tekniska avsnitt.

Mot denna bakgrund utgår utskottet från att jämställdhetsaspekterna beaktas i arbetet med nya kursplaner för de yrkesinriktade studievägarna i gymnasieskolan. Syftet därmed bör vara att främja otraditionella studieval till gymnasieskolan.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88: Ub9 yrkande 3.

Studievägsstruktur

Föredragande statsrådet anför i propositionen att SÖ:s kursplanearbete för de yrkesinriktade studievägarna inte bör bedrivas isolerat bransch- eller linjevis. Statsrådet avser föreslå regeringen att SÖ i anslutning till kursplanearbetet också får i uppdrag att senast den 1 mars 1989 framlägga ett förslag till ny linjestruktur med syfte att begränsa antalet linjer i gymnasieskolan. I propositionen ges ett exempel på en studievägsstruktur med sju olika studieorganisatoriska områden.

Förslaget i propositionen till *studievägsstruktur i gymnasieskolan m. m.* avvisas i motion 1987/88: Ub7 (m) yrkande 6. Motionärerna erinrar om ett liknande förslag med breda ingångar och breda utbildningsvägar som år 1981 presenterades av gymnasieutredningen (SOU 1981:96) och som avvisades av flertalet remissinstanser. En sådan successiv specialisering, som föreslås i propositionen, är enligt motionärerna slöseri med tid och resurser. Eleverna vet i allmänhet vad de vill. Endast om studierna ges en inriktning mot det valda yrket uppnås den kvalitet i studierna som bör eftersträvas.

Utskottet konstaterar att systemet med modulindelade kursplaner, vilket kommer att tillämpas i försöksverksamheten, kan ge förutsättning för större samordning av vissa yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan. I övrigt anser utskottet det angeläget att avvakta dels resultatet av det aviserade regeringsuppdraget till SÖ, dels utvärderingen av försöksverksamheten. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub7 yrkande 6.

I det exempel på linjestruktur som ges i propositionen finns bl. a. studie-

områdena industriteknik och hantverksteknik. I hantverksteknik föreslås ingå bl. a. *beklädnadsteknisk linje*. I motion 1987/88: Ub14 (s) anförts att beklädnadsteknisk linje i stället bör placeras i det industritekniska studieområdet. Linjen bör industrianpassas. Motionärerna hänvisar bl. a. till SÖ:s preliminära beslut om studievägar i försöksverksamheten, där textil- och beklädnadsteknisk linje upptas med fyra grenar, nämligen textilteknisk, trikåteknisk, konfektionsteknisk och skinnsteknisk gren.

Utskottet är inte nu berett att ta ställning till frågor om den framtida studievägsstrukturen inom yrkesutbildningen. Utskottet konstaterar emellertid att beklädnadsbranschen har genomgått en mycket snabb strukturförändring under senare år och i dag har en hög teknisk nivå med avancerad datorteknik samt effektiva och moderna produktionsmetoder.

I avvaktan på resultatet av det i propositionen aviserade regeringsuppdraget till SÖ i vad gäller den framtida studievägsstrukturen inom yrkesutbildningen föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub14.

Kost- och konsumentkunskap, konsumtionsutbildning

Föredragande statsrådet anför att flertalet remissinstanser i samband med ÖGY:s förslag om en avveckling av konsumtionslinjen även behandlat kost- och konsumentkunskapens betydelse från både individens och samhällets synpunkt.

I flera motioner understryks vikten av kunskaper i *ämnet kost- och konsumentkunskap*. I motion 1987/88: Ub5 (c) yrkande 1 föreslås att detta ämne bör ingå i timplanen för linjerna i försöksverksamheten. I yrkande 2 i samma motion och i motionerna 1987/88: Ub10 (s), 1987/88: Ub302 (c) yrkande 3 och 1987/88: Ub305 (c) yrkande 2 ges förslag till olika alternativa sätt att införa ämnet kost- och konsumentkunskap på samtliga linjer i gymnasieskolan. Motionärerna anser att kunskaper om kost och hälsa, hushållning och konsumtion bidrar till den personliga och sociala kompetensen och har relevans för alla under hela livet. Vidare anförts att goda matvanor och kunskaper om kostens innehåll och sammansättning har stor betydelse för folkhälsan i vårt land.

När det gäller frågan i vilken utsträckning skolan skall ge eleverna kost- och konsumentkunskaper vill utskottet först hänvisa till vad utskottet anför under innevarande riksmöte i sitt betänkande UbU 1987/88:7 om ämnet hemkunskap i grundskolan samt primär- och landstingskommunal gymnasieskolutbildning inom konsumtionsområdet.

Vidare vill utskottet i detta sammanhang peka på det kursplanearbete inom SÖ som bl. a. resulterat i en ny tim- och kursplan för omvårdnadslinjen i försöksverksamheten (SÖ, läroplaner 1988:32). På grenen för social service inom omvårdnadslinjen upptas ämnet hushållning med totalt 7 veckotimmar och ämnet hälsokunskap med 2,5 veckotimmar inom ramen för karaktärsämnet. På grenen för hälso- och sjukvård inom samma linje är motsvarande timtal 4,5 veckotimmar resp. 2,5 veckotimmar.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1987/88: Ub5 yrkandena 1 och 2, 1987/88: Ub10, 1987/88: Ub302 yrkande 3 och 1987/88: Ub305 yrkande 2.

I två motioner, väckta under den allmänna motionstiden, nämligen 1987/88:Ub216 (c) och 1987/88:Ub305 yrkande 3, avvisas ÖGY:s förslag om avveckling av *konsumtionslinjen i gymnasieskolan*. Motionärerna föreslår i stället en sammanslagning av konsumtionslinjen och den tvååriga sociala linjen med hänvisning till SÖ:s förslag i anslagsframställningen för budgetåret 1988/89. Förutom att gymnasieskolan även i fortsättningen skall kunna erbjuda eleverna en bra konsumtionsutbildning anföras som skäl för en sammanslagning att konsumtionslinjen och sociala linjen båda har haft allt färre förstahandssökande elever under senare år och att en sammanslagning av dessa linjer skulle vara ett bättre alternativ än en eventuell nedläggning. I motion 1987/88:Ub246 (fp) yrkande 28 och 1987/88:Ub397 (fp) föreslås att en försöksverksamhet startas med en tre-årig utbildning inom konsumtionsområdet. I motion 1987/88:Ub9 yrkande 4 anföras att en ny konsumtionsutbildning bör kunna erbjudas eleverna i gymnasieskolan läsåret 1989/90.

Beträffande konsumtionslinjens ställning i gymnasieskolan anser utskottet mot bakgrund av det utredningsarbete som aviseras i propositionen och som skall vara slutfört senast den 1 mars 1989 att riksdagen inte nu bör ta ställning i frågan, varför utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 4, 1987/88:Ub216, 1987/88:Ub246 yrkande 28, 1987/88:Ub305 yrkande 3 och 1987/88:Ub397.

I tre motioner behandlas *specialkurserna inom konsumtionsområdet*. I motionerna 1987/88:Ub218 (m) yrkande 2 och 1987/88:Ub232 (c) erinras om ÖGY:s förslag om bl. a. ett slopande av de grundskoleanknutna specialkurserna. Detta skulle även gälla konsumtionsområdet och därvid drabba verksamheten vid vissa gymnasieskolor och lanthushållsskolor. Mot bakgrund av det ökade intresset för kostfrågor, framhåller motionärerna, bör dessa skolor bibehållas och utvecklas. Olika former av korta kurser och påbyggnadskurser bör kunna bredda elevunderlaget. I motion 1987/88:Ub305 yrkande 6 föreslås att specialkurser i kost, hälsa och hushållning bör anordnas i alla gymnasieregioner.

Utskottet utgår från att anordningen med specialkurser vid nyssnämnda gymnasieskolor och lanthushållsskolor kommer att finnas kvar även vid ett system med treårig yrkesutbildning och att det utredningsarbete, som aviseras i vad gäller konsumtionslinjen, även kommer att omfatta de i motionerna berörda specialkurserna inom konsumtionsområdet. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub218 yrkande 2, 1987/88:Ub232 och 1987/88:Ub305 yrkande 6.

Hjälp till elever med svårigheter

I motion 1987/88:Ub9 (fp) tas frågan om hjälp till elever med studiesvårigheter upp. Motionärerna anser att organisationen i gymnasieskolan bör vara så flexibel som möjligt för att tillgodose dessa elevers behov. Skolans uppföljningsinsatser och olika anordningar i anslutning därtill får enligt motionärerna inte isoleras från gymnasieskolan i övrigt. Resurserna för de kommunala uppföljningsinsatserna bör enligt motionärerna samordnas

med gymnasieskolans övriga verksamhet (yrkande 8). Motionärerna anför vidare att s.k. introduktionskurser bör anordnas för vissa elever med studiesvårigheter (yrkande 6). Denna typ av introduktionskurser bör kunna utgöras av "moduler" från flera olika yrkesinriktade studievägar. De är på så sätt flexibla och kan anpassas till varje elevs förutsättningar.

Utskottet vill i likhet med föredragande statsrådet understryka vikten av att elevernas förstahandsval till studieväg i gymnasieskolan tillgodoses i så stor utsträckning som möjligt. Det förslag om slopande av sektorsramarna (prop. 1987/88:102), vilket utskottet senare kommer att ta ställning till (UbU 1987/88:16), torde vara av stor betydelse i detta avseende.

Utskottet har erfarit att de nämnda introduktionskurserna anordnas av vissa större kommuner inom ramen för det kommunala uppföljningsansvaret för ungdomar under 18 år (skollagen 1985:1100, ändrad senast 1986:1193, 3 kap. 18 §). Även om ett slopande av sektorsramarna kan ge en bättre överensstämmelse mellan elevernas förstahandsval och gymnasieskolans organisation, kommer det enligt utskottets uppfattning ändå att finnas behov av uppföljningsinsatser för vissa ungdomar, t. ex. i form av sådana kurser som redovisas i motion 1987/88:Ub9.

Utskottet vill även erinra om den översyn av det kommunala uppföljningsansvaret som aviseras i budgetpropositionen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88:Ub9 yrkandena 6 och 8.

Pedagogisk ledningsförstärkning för datafrågor

På varje gymnasieskola med datautbildning föreslås att personella resurser avsätts för att främja pedagogisk utveckling och viss fortbildning för datautbildningen samt visst ansvar för datautrustningen. Statliga medel bör därför fr. o. m. budgetåret 1989/90 tillföras skolledningsresursens specialfunktion för en lokal ledningsförstärkning för datoranvändning och datautbildning i gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. För detta ändamål beräknas 5 milj. kr. per år.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i vad gäller pedagogisk ledningsförstärkning för datafrågor i gymnasieskolan.

Fortbildning av yrkeslärare

Föredragande statsrådet förordar en förstärkning av fortbildningsmöjligheterna för främst de yrkeslärare som kommer att vara direkt engagerade i försöksverksamheten. Genom förslaget om en ökad arbetsplatsförlagd utbildning skapas inom försöksverksamheten tidsmässigt utrymme för en utökad fortbildning av yrkeslärare. Denna fortbildning skall vara obligatorisk. Ämnesinriktade kurser och yrkesstudier skall ges hög prioritet i denna fortbildning. För budgetåret 1988/89 beräknas 3,8 milj. kr. för centralt planerad fortbildning.

Utskottet tillstyrker förslaget och har heller inte något att erinra mot medelsberäkningen för budgetåret 1988/89.

I propositionen föreslås att handledarutbildning skall vara obligatorisk för företag eller institution som tillhandahåller arbetsplatsförlagd utbildning inom försöksverksamheten. Vidare föreslås att utbildning av handledare skall påbörjas under budgetåret 1988/89. Utbildningens längd och innehåll bör under 1988/89 prövas i form av en försöksverksamhet. Sju dagars utbildning fördelad på två tillfällen bör härvid kunna tjäna som utgångspunkt. För handledarutbildningen beräknas ett medelsbehov av 4 milj. kr. för 1988/89.

I motion 1987/88: Ub6 (vpk) yrkande 8 föreslås att det bör vara de fackliga organisationerna som på förslag av företagsledningen eller motsvarande utser *handledare i försöksverksamheten* med yrkesinriktad utbildning.

När det gäller uttagningen av handledare i försöksverksamheten hänvisar utskottet till vad som redovisats i propositionen (s. 30). Med det anförda avstyrker utskottet motion 1987/88: Ub6 yrkande 8.

När det gäller *handledarutbildningens omfattning i försöksverksamheten* är regeringsförslaget otillräckligt enligt motion 1987/88: Ub6 yrkande 7. Motionärerna hänvisar till att eleverna i årskurs 3 skall tillbringa 60 % av sin studietid på arbetsplatsen, vilket innebär att handledaren tillsammans med yrkesläraren skall bedriva ett kvalificerat pedagogiskt arbete. Handledarutbildningen bör mot denna bakgrund omfatta minst en månads utbildningstid.

Utskottet vill understryka vikten av en omsorgsfull handledarutbildning. Utskottet vill vidare erinra om att det på många gymnasieorter finns lång erfarenhet av praktik och inbyggd utbildning under skolans överinseende och att samverkan mellan gymnasieskolan och företag samt samhällsinstitutioner inte är något nytt. Försöksverksamheten med utveckling av yrkesutbildningen i gymnasieskolan och de nya kursplanerna som kommer att tillämpas kräver dock nya utbildningsinsatser på handledarområdet. När det gäller utbildningens längd vill utskottet peka på att handledarutbildningen enligt regeringens förslag skall ske i form av en försöksverksamhet under läsåret 1988/89 och att den föreslagna utbildningstiden om sju dagar därvid bör kunna tjäna som utgångspunkt. Utskottet utgår från att handledarutbildningens omfattning kommer att bli föremål för en successiv utvärdering. Med hänvisning härtill föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub6 yrkande 7.

I detta sammanhang behandlar utskottet även motion 1987/88: Ub814 (fp) yrkande 5 som väckts under den allmänna motionstiden. I motionen uppmärksammas *handledningen av elever inom vårdutbildningen i vad gäller dess praktisk-kliniska del*. Enligt motionärerna är det den kliniska praktiken som formar elevernas attityder till omvårdnadsarbetet, varför det är viktigt att eleverna tas om hand av kunniga och intresserade handledare. På många håll i landet genomförs handledarutbildning och vissa organisatoriska förändringar för att förbättra situationen. Dessa åtgärder har stor betydelse men är enligt motionärerna otillräckliga. Särskilda lärartjänster på avdelningarna eller tjänster som delas mellan avdelningsarbete och utbildning bör inrättas.

Som utskottet framhållit är en god handledarutbildning av vikt för alla studievägar med arbetsplatsförlagd utbildning. Utskottet vill erinra om att treårig omvårdnadslinje, gren för social service och gren för hälso- och sjukvård, och treårig vårdlinje, gren för omsorger om barn och ungdom, ingår som försökslinjer enligt SÖ:s preliminära beslut den 18 mars 1988 om försöksverksamhet med treåriga yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan. Den arbetsplatsförlagda utbildningen kommer på dessa linjer att i årskurs 3 utgöra 60 % av utbildningstiden. Utskottet förutsätter att det i utvärderingsarbetet noga prövas hur handledarutbildningen inom vårdsektorn skall utformas i framtiden. Riksdagen bör inte nu göra något uttalande i frågan, varför utskottet avstyrker motion 1987/88:Ub814 yrkande 5.

Hemställan

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. *beträffande treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar*

att riksdagen med avslag på motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8, 1987/88:Ub8 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub9 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub313, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20, 1987/88:Ub391, 1987/88:Ub801 yrkande 9 och 1987/88:Ub806 yrkande 17 godkänner vad som förordats i proposition 1987/88:102,

2. *beträffande dimensionering av försöksverksamhet avseende yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan budgetåret 1988/89*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub6 yrkande 2 och med anledning av proposition 1987/88:102 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. *beträffande dimensionering av försöksverksamhet avseende yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan budgetåren 1989/90 och 1990/91*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:102 och motion 1987/88:Ub6 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. *beträffande lägsta antal elever vid undervisningens början på en försökslinje i glesbygd*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub6 yrkande 5 och med anledning av proposition 1987/88:102 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

5. *beträffande lokalisering av försöksverksamhet*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub6 yrkande 1, 1987/88:Ub13 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub233, 1987/88:Ub335, 1987/88:Ub736 yrkande 3, 1987/88:Ub809 yrkande 11 och 1987/88:Ub810 yrkande 2.

6. *beträffande försöksverksamhet med naturbrukslinje*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub234.

7. *beträffande utvärdering av försöksverksamheten*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub6 yrkande 4 och med

anledning av proposition 1987/88:102 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

UbU 1987/88:31

8. beträffande *utredning om ny läroplan för gymnasieskolan m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub12 yrkande 5 och 1987/88:Ub308 yrkande 1.

9. beträffande *försök med sammanhållen treårig utbildningstid för yrkesutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 2, 1987/88:Ub9 yrkande 7, 1987/88:Ub12 yrkande 2 och 1987/88:Ub246 yrkande 29.

10. beträffande *treårig vårdutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub808 yrkande 1 och 1987/88:Ub814 yrkande 1.

11. beträffande *lärlingsutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 3, 1987/88:Ub246 yrkande 34, 1987/88:Ub368 yrkande 4 och 1987/88:Ub400 yrkande 2.

12. beträffande *lärlingsutbildning vid stiftelsen Skånehantverk i Landskrona*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub222, 1987/88:Ub359 och 1987/88:Ub815 yrkande 9.

13. beträffande *elevernas arbetsrättsliga ställning vid arbetsplatsförlagd utbildning*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:102 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub6 yrkande 9, 1987/88:Ub7 yrkande 7 samt 1987/88:Ub12 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

14. beträffande *fackligt inflytande vid elevernas arbetsplatsförlagda utbildning*

att riksdagen avslår motion 1987/88:Ub11 yrkande 1.

15. beträffande *tim- och kursplaner för linjer i försöksverksamheten*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 5 och 1987/88:Ub12 yrkande 7.

16. beträffande *matematik som obligatoriskt ämne i timplan för försökslinje*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub6 yrkande 6 och 1987/88:Ub11 yrkande 2.

17. beträffande *allmänna ämnen i vårdlinjens timplan*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub263, 1987/88:Ub808 yrkande 4 och 1987/88:Ub814 yrkande 2.

18. beträffande *ämnet religionskunskap*

att riksdagen avslår motionerna 1987/88:Ub257 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub262, 1987/88:Ub303 och 1987/88:Ub348 yrkandena 1 och 2.

19. beträffande *modulindelade kursplaner i försöksverksamhetens yrkesutbildningsdel*

- att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub12 yrkande 3,
 20. beträffande *modulindelade kursplaner i allmänna ämnen*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub9 yrkande 5,
 21. beträffande *kompetensbevis i karaktärsämne*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub7 yrkande 4,
 22. beträffande *intagning till gymnasieskolan av underrepresenterat kön till viss försökslinje*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub803 yrkande 6,
 23. beträffande *jämställdhetsfrågorna i kursplanerna*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub9 yrkande 3,
 24. beträffande *gymnasieskolans studievägsstruktur m. m.*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub7 yrkande 6,
 25. beträffande *beklädnadsteknisk linje*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub14,
 26. beträffande *ämnet kost- och konsumentkunskap*
 att riksdagen avslår motionerna 1987/88: Ub5 yrkandena 1 och 2, 1987/88: Ub10, 1987/88: Ub302 yrkande 3 och 1987/88: Ub305 yrkande 2,
 27. beträffande *konsumtionslinjen i gymnasieskolan*
 att riksdagen avslår motionerna 1987/88: Ub9 yrkande 4, 1987/88: Ub216, 1987/88: Ub246 yrkande 28, 1987/88: Ub305 yrkande 3 och 1987/88: Ub397,
 28. beträffande *specialkurser inom konsumtionsområdet*
 att riksdagen avslår motionerna 1987/88: Ub218 yrkande 2, 1987/88: Ub232 delvis och 1987/88: Ub305 yrkande 6,
 29. beträffande *elever med studiesvårigheter*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub9 yrkandena 6 och 8,
 30. beträffande *pedagogisk ledningsförstärkning för datafrågor*
 att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 31. beträffande *fortbildning av yrkeslärare*
 att riksdagen godkänner vad som förordats i propositionen,
 32. beträffande *handledare i försöksverksamheten*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub6 yrkande 8,
 33. beträffande *handledarutbildningens omfattning i försöksverksamheten*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub6 yrkande 7,
 34. beträffande *handledning av elever inom vårdutbildningen*
 att riksdagen avslår motion 1987/88: Ub814 yrkande 5.

Stockholm den 19 maj 1988

På utbildningsutskottets vägnar

Lars Gustafsson

Närvarande: Lars Gustafsson (s), Helge Hagberg (s), Birgitta Rydle (m), Lars Svensson (s), Ingvar Johnsson (s), Göran Allmér (m), Barbro Nilsson (s), Margareta Hemmingsson (s), Birger Hagård (m), Marita Bengtsson (s), Larz Johansson (c), Björn Samuelson (vpk), Kerstin Keen (fp), Carl-Johan Wilson (fp) och Marianne Andersson (c).

1. Treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar (mom. 1)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Det förslag" och slutar med "yrkande 17" bort ha följande lydelse:

Utskottet finner att regeringens förslag till en treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar presenterats vid en så sen tidpunkt att det inför kommande läsår inte ens är möjligt att hinna förbereda en försöksverksamhet på ett rimligt sätt.

Utskottet konstaterar att regeringens förslag försätter kommunerna i en omöjlig arbetssituation och – vilket är än värre – att de elever, som skall erbjudas möjlighet att delta i en förlängd utbildning, inte har kunnat få information innan de gjort sina val inför övergången till gymnasiet. Oklarheterna gäller bl. a. så väsentliga frågor som hur försöksutbildningen kommer att värderas i jämförelse med traditionellt bedriven tvåårig utbildning. Det är enligt utskottets uppfattning inte acceptabelt att eleverna ställs inför alternativ, om vilka de inte har all den information som de rimligen har rätt att kräva innan de träffar sina val.

Utskottet finner därtill att många andra frågor, som också är av avgörande betydelse för elevernas val, inte är lösta. Den nu föreslagna omläggningen av de yrkesinriktade utbildningarna förutsätts av regeringen ge allmän behörighet för studier vid universitet och högskolor. Regeringen har emellertid inte klart för sig hur antagning till högre studier skall gå till för de elever som utbildas i försöksverksamheten. Regeringen konstaterar att antagningen till högre studier måste ske på andra grunder än hittills men anför att problemen inte är av sådan vikt att de måste lösas nu.

Utskottet anser att den frivilliga gymnasiala utbildningen skall syfta till att ge en god grund för högre teoretiska studier, för mera avancerad yrkesutbildning och för yrkesverksamhet direkt efter avslutad skolgång. Det är dock inte möjligt att i en och samma utbildning nå samtliga dessa mål utan att ge avkall på utbildningens kvalitet. Tydligt inriktade utbildningslinjer bör därför prägla gymnasieskolans struktur. De svenska ungdomarna, som skall verka i yrkeslivet långt in på 2000-talet, bör få en modern yrkesutbildning inriktad mot det framtida yrkeslivet.

Enligt utskottets uppfattning bör därför den gymnasiala yrkesutbildningen, för vilken lärlingsutbildning kan vara en bra beteckning, ha en effektiv och omfattande anknytning till det praktiska arbetslivet. Undervisningen skall bestå av allmänna ämnen, fackteori och arbetsteknik. Det måste finnas stor frihet att lokalt utforma utbildningen med hänsyn till gymnasieortens speciella förhållanden och arbetsmarknadens struktur. Organisationen bör därför vara flexibel. Utbildningstiden kan variera mellan två och fyra år beroende på utbildningens inriktning. Utskottet anser vidare att eleven/lärlingen skall vara anställd under utbildningstiden och få lön i förhållande till produktionsinsatsen.

Anställningsformen ger en god verklighetsanknytning och träning i de

regler av social karaktär som råder på en arbetsplats. Ett sådant anställningsförhållande, som bör regleras i lag eller avtal, kan bidra till att eleven/lärlingen erhåller fast anställning efter avslutad utbildning.

Regeringens förslag uppfyller inte de krav på en reformering och modernisering av yrkesutbildningen, vilka redovisats i det föregående. Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8 och 1987/88:Ub806 yrkande 17, med anledning av motionerna 1987/88:Ub8 yrkande 1, 1987/88:Ub9 yrkande 1 och 1987/88:Ub313 samt med avslag på proposition 1987/88:102 och motionerna 1987/88:Ub8 yrkande 2, 1987/88:Ub9 yrkande 2, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20, 1987/88:Ub391 och 1987/88:Ub801 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. *beträffande treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8 och 1987/88:Ub806 yrkande 17, med anledning av motionerna 1987/88:Ub8 yrkande 1, 1987/88:Ub9 yrkande 1 och 1987/88:Ub313 samt med avslag på proposition 1987/88:102 och motionerna 1987/88:Ub8 yrkande 2, 1987/88:Ub9 yrkande 2, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20, 1987/88:Ub391 och 1987/88:Ub801 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar (mom. 1)

Kerstin Keen och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Det förslag" och slutar med "yrkande 17" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den svenska yrkesutbildningen är kortare än i andra jämförbara industriländer. Där är det vanligt att yrkesutbildningen är mellan tre och fem år lång. Enligt utskottets uppfattning är en tvåårig yrkesutbildning otillräcklig med hänsyn till den snabba utveckling som sker både inom näringslivets olika sektorer och inom den offentliga sektorn där speciellt vårdsektorn ställer allt högre kunskapskrav på personalen i framtiden. Utskottet anser därför att en förändrad och förlängd yrkesutbildning med god kvalitet bör komma till stånd.

En försöksverksamhet enligt regeringsförslaget kan dock inte inledas redan läsåret 1988/89. Riskerna är stora att en reformering av yrkesutbildningen blir ett misslyckande då förberedelserna måste forceras inom såväl näringslivet som de enskilda gymnasieskolorna. Eleverna har heller inte kunnat få tillräcklig information om utbildningens uppläggning och dess meritvärde. Flera frågor som kräver avtal mellan arbetsmarknadens parter är fortfarande olösta. Det allvarligaste är ändå att kompletta kursplaner saknas för flera områden.

Mot denna bakgrund anser utskottet att en ny yrkesutbildning av i huvudsak ÖGY-utredningens modell skall inledas läsåret 1989/90 och då i full skala i fråga om de utbildningar där kursplaner, fortbildning och övrig planering är fullgjord. Under tiden bör fortbildning av yrkeslärare och utbildning av handledare kunna ske. Likaså kan avtal träffas mellan parterna på arbetsmarknaden i frågor som är en följd av utbildningens förläggning till arbetsplats. Med en sådan tidplan kan även utbildningen inom det ekonomisk-merkantila området förberedas. Eleverna kan också få en adekvat information om den reformerade yrkesutbildningens innehåll och kompetensvärde.

Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub9 yrkandena 1 och 2, med anledning av motionerna 1987/88:Ub8 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20 samt 1987/88:Ub801 yrkande 9 och med avslag på proposition 1987/88:102 samt motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub313, 1987/88:Ub391 och 1987/88:Ub806 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub9 yrkandena 1 och 2, med anledning av motionerna 1987/88:Ub8 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20 samt 1987/88:Ub801 yrkande 9 och med avslag på proposition 1987/88:102 samt motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub313, 1987/88:Ub391 och 1987/88:Ub806 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

3. Treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar (mom. 1)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Det förslag" och slutar med "yrkande 17" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det nu är angeläget att prioritera yrkesutbildningen i gymnasieskolan. Ett långdraget utredningsarbete och uppdämda förnyelsebehov kräver därför insatser på bred front, om utbildningen skall kunna ge alla ungdomar en kvalitativt god utbildning som är i takt med utvecklingen utanför skolan. En total reform av yrkesutbildningen kommer dock att fördröjas genom den i propositionen föreslagna försöksverksamheten. En utvärdering av den första gruppen elever som har tre års utbildning kan i bästa fall slutföras hösten 1991, och ett förslag till genomförande kan komma tidigast våren 1992. Detta är enligt utskottets uppfattning inte acceptabelt.

Utskottet anser dessutom att den föreslagna försöksverksamheten är

onödig. På många av de yrkesinriktade linjerna finns redan en betydande erfarenhet av arbetsplatsförlagd utbildning. En försöksverksamhet enligt regeringsförslaget med start läsåret 1988/89 hinner inte förberedas och kommer att medföra störningar av olika slag i skolans planering särskilt i vad gäller elevernas val till gymnasieskolan.

Sedan propositionen lades har dock förberedelserna för försöksverksamheten gått vidare. Skolor har planerat för den, och tusentals elever har förmåtts att välja om för att fylla de nya utbildningsplatserna. Om riksdagen nu, endast ett par månader före terminsstarten, skulle besluta att inhibera försöksverksamheten skulle detta skapa en allvarlig förvirring och stora problem för enskilda skolor och elever.

Detta innebär att regeringen, genom att först vänta ett år i onödan med att lägga fram förslag och därefter kräva ett forcerat genomförande, försatt riksdagen i en tvångssituation som inte är acceptabel. Utskottet anser regeringens handläggning av frågan värd stark kritik. Av hänsyn till berörda elever och skolor bör dock riksdagen nu godta att försöksverksamheten genomförs under det kommande läsåret.

Utskottet anser emellertid i enlighet med vad som anförts nyss att en reform som i sina huvudsakliga delar är baserad på förslagen i ÖGY-utredningen bör genomföras i full skala läsåret 1989/90.

Detta bör riksdagen med anledning av proposition 1987/88:102 samt motionerna 1987/88:Ub8 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub9 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20 samt 1987/88:Ub801 yrkande 9 och med avslag på motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub313, 1987/88:Ub391 och 1987/88:Ub806 yrkande 17 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *treårig försöks- och utvecklingsperiod avseende gymnasieskolans yrkesinriktade studievägar*

att riksdagen med anledning av proposition 1987/88:102 samt motionerna 1987/88:Ub8 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub9 yrkandena 1 och 2, 1987/88:Ub246 yrkande 39, 1987/88:Ub361 yrkandena 19 och 20 och 1987/88:Ub801 yrkande 9 samt med avslag på motionerna 1987/88:Ub7 yrkandena 1 och 8, 1987/88:Ub12 yrkandena 1 och 6, 1987/88:Ub313, 1987/88:Ub391 och 1987/88:Ub806 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

4. Dimensionering av försöksverksamhet avseende yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan budgetåren 1989/90 och 1990/91 (motiveringen till mom. 3)

Vid avslag på reservationerna 1, 2 och 3

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Som en konsekvens" och slutar med "till känna" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den försöksverksamhet som kommer att påbörjas under det kommande budgetåret bör ges en naturlig fortsättning under de kommande åren. Som utskottet har framhållit i det föregående finns det ett stort intresse hos kommuner och landsting att delta i förnyelsen av gymnasieskolans yrkesutbildning. Detta framkom också vid den utfrågning som utskottet tidigare har genomfört som ett led i ärendets beredning. Det finns också goda skäl att anta att många kommuner har valt att avvakta den fortsatta utvecklingen, eftersom man ansett att planeringstiden varit för kort inför det nu aktuella beslutet.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det redan nu är angeläget att ge utbildningsanordnarna ett besked om en utökad försöksverksamhet under de kommande budgetåren. Såsom anges i motion 1987/88:Ub6 yrkande 3 bör dimensioneringen av försöksverksamheten utökas ytterligare under budgetåren 1989/90 och 1990/91. Enligt utskottets mening bör utökning ske med minst 10 000 intagningsplatser vardera läsåret.

Detta bör riksdagen med anledning av motion 1987/88:Ub6 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

5. Försök med sammanhållen treårig utbildningstid för yrkesutbildning (mom. 9)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 29" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att utbildningstiden för de yrkesinriktade linjerna bör vara flexibel. Utbildningen skall vara klart inriktad på det enskilda yrket. Vissa yrken kräver kortare utbildningstid än tre år, andra längre. Eleverna skall få den utbildning som krävs för att de skall få en god kompetens i sitt yrkesliv.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 2 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 7, 1987/88:Ub12 yrkande 2 och 1987/88:Ub246 yrkande 29 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande försök med sammanhållen treårig utbildningstid för yrkesutbildning

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 2 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 7, 1987/88:Ub12 yrkande 2 och 1987/88:Ub246 yrkande 29 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Försök med sammanhållen treårig utbildningstid för yrkesutbildning (mom. 9)

Kerstin Keen och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet

vill" och slutar med "yrkande 29" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att studierna på de yrkesinriktade linjerna i gymnasieskolan bör organiseras så att etappavgångar blir möjliga för de elever som t. ex. är skoltrötta och vill lämna skolan för att få ett arbete. Eleverna skall därför ha rätt till tre års gymnasieutbildning men också ha möjlighet att lämna gymnasieskolan med avgångsbetyg efter två år. Eftersom avgångsbetyget utgörs av ett kompetensbevis med angivande av genomgångna och godkända moduler i karaktärsämnena bör det ge arbetsgivarna tillräcklig information om elevens yrkeskompetens.

Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 7 och 1987/88:Ub246 yrkande 29 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 2 och 1987/88:Ub12 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 9 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

9. beträffande *försök med sammanhållen treårig utbildningstid för yrkesutbildning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 7 och 1987/88:Ub246 yrkande 29 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 2 och 1987/88:Ub12 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Treårig vårdutbildning (mom. 10)

Birgitta Rydén (m), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Kerstin Keen (fp) och Carl-Johan Wilson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Som utskottet" och slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill understryka vikten av att utbildningen för vårdpersonal förlängs och att den allmänna kunskapsnivån inom vårdlinjen i gymnasieskolan höjs. Nya metoder och ny teknik inom vårdområdet kräver i dag goda kunskaper i naturvetenskapliga ämnen. Det är enligt utskottets uppfattning viktigt att genom en förlängning av den gymnasiala vårdutbildningen ge möjlighet till ökade inslag av teoretiska ämnen, såsom matematik, teknik, data, ekonomi och etik.

Ofta utgör vårdlinjen grund för sjuksköterskeutbildning på högskolenivå. Har sjuksköterskeeleverna inte tillräckligt goda baskunskaper från gymnasieskolan är risken stor att de söker sig bort från vårdområdet, eftersom de blir osäkra i sin yrkesroll.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub808 yrkande 1 och 1987/88:Ub814 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 10 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

10. beträffande *treårig vårdutbildning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub808 yrkande 1 och 1987/88:Ub814 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Kerstin Keen (fp) och Carl-Johan Wilson (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla den traditionella lärlingsutbildningens betydelse för rekryteringen av personal till vissa hantverksyrken. Lärlingsutbildningen är numera en reguljär studieväg i gymnasieskolan och fungerar enligt utskottets uppfattning bra. Lärlingsutbildning ger nämligen förutsättningar för en långtgående individuell anpassning. I anslutning till en reformerad yrkesutbildning i gymnasieskolan bör även den nuvarande lärlingsutbildningen utvecklas. Det är därvid angeläget att man i försöksverksamheten prövar olika modeller i vad avser studiet av vissa allmänna ämnen. Enligt utskottets uppfattning bör t.ex. såväl gymnasieskolan som kommunal vuxenutbildning kunna erbjuda lärlingen viss undervisning i allmänna ämnen i form av intensivkurser under några veckor, då lärlingen är helt friställd från sin arbetsplats.

Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 3, 1987/88:Ub246 yrkande 34, 1987/88:Ub368 yrkande 4 och 1987/88:400 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 11 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

11. beträffande *lärlingsutbildning*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub7 yrkande 3, 1987/88:Ub246 yrkande 34, 1987/88:Ub368 yrkande 4 och 1987/88:Ub400 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

9. Elevernas arbetsrättsliga ställning vid arbetsplatsförlagd utbildning (mom. 13)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 17 börjar med "Huvudprincipen i" och på s. 18 slutar med "arbetsplatsförlagd utbildning" bort ha följande lydelse:

Den nuvarande lärlingsutbildningen bör enligt utskottets uppfattning vara förebild för elevernas arbetsrättsliga ställning vid arbetsplatsförlagd utbildning. Det innebär att eleven är anställd vid det företag eller den institution som upplåter sin arbetsplats för skolans verksamhet.

Utskottet anser att det finns flera fördelar i ett anställningsförhållande. Som anställd kommer eleven att klarare få uppleva de formella och informella regler som gäller på en arbetsplats. Vidare är ansvarsförhållandet reglerat, och möjligheterna för eleven att få fortsatt anställning torde öka. Då verksamheten är förlagd till skolan gäller självfallet elevstatus.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 7, med anledning av motion 1987/88:Ub12 yrkande 4 och med

avslag på motion 1987/88:Ub6 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

UbU 1987/88:31

dels att moment 13 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

13. beträffande *elevernas arbetsrättsliga ställning vid arbetsplatsförlagd utbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 7, med anledning av motion 1987/88:Ub12 yrkande 4 och med avslag på proposition 1987/88:102 samt motion 1987/88:Ub6 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

10. Tim- och kursplaner för linjer i försöksverksamheten (mom. 15)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 19 börjar med "Enligt utskottets" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att de allmänna ämnena skall ha en anknytning till yrkesinriktningen och studeras i den omfattning som yrkeskompetensen kräver. I konsekvens därmed kan inte en timplan vara enhetlig för samtliga yrkesinriktade linjer som regeringsförslaget innebär. I stället bör timplanen vara flexibel. Likaså bör den gymnasiala utbildningen på de yrkesinriktade studievägarna organiseras så att elever, som vill ändra ett tidigare utbildningsval eller som vill vidga den uppnådda kompetensen, skall ha möjlighet till kompletterande utbildning.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 5 och med anledning av motion 1987/88:Ub12 yrkande 7 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 15 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

15. beträffande *tim- och kursplaner för linjer i försöksverksamheten*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 5 och med anledning av motion 1987/88:Ub12 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

11. Matematik som obligatoriskt ämne i timplan för försökslinje (mom. 16)

Björn Samuelson (vpk) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 20 börjar med "Utskottet delar" och slutar med "yrkande 2" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett viktigt syfte med en reformerad yrkesutbildning måste vara att den ska ge möjlighet till vidare studier efter gymnasieskolan. Så är tyvärr inte fallet i dag. Inte minst mot bakgrund av den sociala snedrekryteringen till högre studier måste arbetarklassens och de lägre tjänstemannaskiktens barn ges ökade möjligheter till

högre studier. Utskottet kan, bl. a. mot den bakgrunden, inte acceptera förslaget om matematik som tillvalsämne. Det är av största vikt att ha kunskaper i matematik, då informationsteknologin och automatiseringen av yrkesarbetet går fram med stormsteg. Matematik bör enligt utskottets mening vara ett obligatoriskt ämne i yrkesutbildningen.

dels att moment 16 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

16. beträffande *matematik som obligatoriskt ämne i timplan för försökslinje*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub6 yrkande 6 och 1987/88:Ub11 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

12. Modulindelade kursplaner i allmänna ämnen (mom. 20)

Kerstin Keen och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att även de allmänna ämnena skall kunna studeras i modulform. För elever med svårigheter och för skoltrötta elever innebär en modulindelning av samtliga ämnen att studierna kan genomföras i etapper och varvas med annan verksamhet under skolans ansvar. Många elever skulle säkert vara mer motiverade för studier i allmänna ämnen vid en senare tidpunkt i utbildningen. Utskottet är medvetet om att det finns pedagogiska skäl som talar emot en sådan ordning men anser ändå att möjligheten bör finnas, om den innebär att en ung människa väljer att utbilda sig framför att avstå från utbildning.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub9 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 20 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

20. beträffande *modulindelade kursplaner i allmänna ämnen*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub9 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

13. Kompetensbevis i karaktärsämne (mom. 21)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 23 börjar med "Utskottet ansluter" och slutar med "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att karaktärsämnet bör betygsgraderas. Det är enligt utskottets uppfattning av stort värde, inte minst för arbetsgivarna, att betyget kan ge information om graden av skicklighet i yrkeskunnandet. Bedömningen godkänd eller icke godkänd är mot bakgrund av denna uppfattning alltför grov.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

21. beträffande *kompetensbevis i karaktärsämne*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. Jämställdhetsfrågorna i kursplanerna (mom. 23)

Kerstin Keen och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Beträffande strävandena till en förbättrad jämställdhet inom de yrkesinriktade studievägar där flickor är i minoritet framhåller föredragande statsrådet att det är angeläget att uppmärksamma undervisningens uppläggning och arbetsorganisation. Utskottet instämmer i statsrådets uttalande men vill dessutom uppmärksamma behovet av att också förändra själva grunden för undervisningen och arbetsorganisationen, nämligen kursplanerna. Jämställdhetsaspekterna bör därför särskilt beaktas vid det kursplanearbete som nu pågår inom SÖ. Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub9 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 23 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

23. beträffande *jämställdhetsfrågorna i kursplanerna*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub9 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

15. Gymnasieskolans studievägsstruktur m. m. (mom. 24)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Utskottet konstaterar" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet förordar i likhet med motionärerna en studievägsstruktur i gymnasieskolan som är klart målinriktad. När det gäller den yrkesinriktade delen av gymnasieskolan bör studievägarna preciseras och kopplas till olika yrken på arbetsmarknaden. För att skapa så stor motivation som möjligt hos eleverna bör karaktärsämnet flyttas fram till början av studierna. Utskottet anser mot denna bakgrund att en breddad utbildningsstruktur inte är motiverad i vad gäller gymnasieskolans utbildning.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 24 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

24. beträffande *gymnasieskolans studievägsstruktur m. m.*
att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub7 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Kerstin Keen och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Beträffande konsumtionslinjens" och slutar med "och 1987/88:Ub397" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att konsumtionslinjen bör förändras och kompletteras. Den främsta orsaken till den kritik som framförts mot linjen är dess brist på anknytning till arbetsmarknaden och avsaknaden av praktik. Utskottet har erfärut att försök, som syftat till en mera yrkesorienterad utbildning, har bedrivits i Stockholms kommun i anslutning till utvecklandet av vissa s. k. LA-kurser (lokalt arbetsmarknadsanknutna kurser). Erfarenheterna av detta försök bör kunna tillföras det utredningsarbete som aviseras i propositionen beträffande bl. a. konsumtionslinjen. Utskottet anser att detta utredningsarbete bör bedrivas så snabbt att en konsumtionsutbildning i nya former kan erbjudas eleverna i gymnasieskolan redan läsåret 1989/90.

Detta bör riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub9 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub216, 1987/88:Ub246 yrkande 28, 1987/88:Ub305 yrkande 3 samt 1987/88:Ub397 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 27 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

27. beträffande konsumtionslinjen i gymnasieskolan

att riksdagen med bifall till motion 1987/88:Ub9 yrkande 4 och med anledning av motionerna 1987/88:Ub216, 1987/88:Ub246 yrkande 28, 1987/88:Ub305 yrkande 3 samt 1987/88:Ub397 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför.

17. Konsumtionslinjen i gymnasieskolan (mom. 27)

Larz Johansson och Marianne Andersson (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Beträffande konsumtionslinjens" och slutar med "och 1987/88:Ub397" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att hemteknisk utbildning och annan konsumtionsutbildning har en lång tradition i det svenska utbildningsväsendet. Det finns i dag fortfarande skickliga lärare och välutrustade lokaler för denna utbildning i både primärkommunerna och landstingskommunerna. Mot denna bakgrund avvisar utskottet det förslag som framfördes av ÖGY om nedläggning av konsumtionslinjen. I stället anser utskottet att SÖ:s förslag i anslagsframställningen för budgetåret 1988/89 om en sammanslagning av konsumtionslinjen och sociala linjen är väl motiverat. Genom en sådan sammanslagning skapas en studieväg som är studieförberedande och som har inslag av kost- och konsumentkunskap. Utskottet vill vidare påpeka att en linje av detta slag är viktig för elever som har svårt att välja mellan yrkesinriktade och studieförberedande studievägar.

Detta bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub216 och

1987/88:Ub305 yrkande 3 samt med anledning av motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 4, 1987/88:Ub246 yrkande 28 och 1987/88:Ub397 som sin mening ge regeringen till känna.

UbU 1987/88:31

dels att moment 27 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

27. *beträffande konsumtionslinjen i gymnasieskolan*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub216 och 1987/88:Ub305 yrkande 3 samt med anledning av motionerna 1987/88:Ub9 yrkande 4, 1987/88:Ub246 yrkande 28 och 1987/88:Ub397 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

18. Specialkurser inom konsumtionsområdet (mom. 28)

Birgitta Rydle (m), Göran Allmér (m), Birger Hagård (m), Larz Johansson (c), Kerstin Keen (fp), Carl-Johan Wilson (fp) och Marianne Andersson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 26 börjar med "Utskottet utgår" och slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill framhålla att vissa landstingskommunala gymnasieskolor och lanthushållsskolor, förutom att de bedriver utbildning, förvaltar ett kulturarv genom att föra kunskaper vidare inom det textila och hemtek-niska området. De har ofta god kontakt med bygdens kulturella samman-slutningar och därmed med dess traditioner. Med hänsyn till det ökade intresset för kostfrågor bör dessa skolor bibehållas och utvecklas. Deras utbildningsutbud kan anpassas efter de regionala förutsättningarna och även bli en resurs från regionalpolitisk synpunkt.

Utskottet vill även peka på värdet av att utbildningen vid dessa skolor sker i internatform. Detta fostrar eleverna till att ta ansvar och visa hänsyn. För många ungdomar, för vilka den vanliga gymnasieskolan inte är en passande skolform, kan studier vid en sådan skola vara ett lämpligt alternativ.

Vad utskottet anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub218 yrkande 2, 1987/88:Ub232 delvis och 1987/88:Ub305 yr-kande 6 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 28 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

28. *beträffande specialkurser inom konsumtionsområdet*

att riksdagen med bifall till motionerna 1987/88:Ub218 yrkande 2, 1987/88:Ub232 delvis och 1987/88:Ub305 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

19. Elever med studiesvårigheter (mom. 29)

Kerstin Keen och Carl-Johan Wilson (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 27 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "och 8" bort ha följande lydelse:

Det stela linjesystemet i gymnasieskolan har medfört att det varit nödvändigt att bygga upp ungdomsuppföljning och ungdomscentra i kommunerna. Verksamheten fungerar i många fall tillfredsställande, men den har i många fall också kommit att förknippas med ungdomsproblem i allmänhet och isolerats från utbildningssystemet i övrigt. Detta är enligt utskottets uppfattning en olycklig utveckling, eftersom den ojämförligt största delen av ungdomarna inom ungdomsuppföljningen framför allt är obestämda i sitt yrkes- och utbildningsval och behöver ett mycket flexibelt utbildningsprogram. Dessa problem, som har uppmärksammats av riksrevisionsverket, har också föranlett föredragande statsrådet att i budgetpropositionen förorda en översyn av ungdomsuppföljningen.

Utskottet anser att den aviserade översynen bör syfta till att resurserna för kommunernas uppföljningsansvar samordnas med resurserna för gymnasieskolan. Därmed bör verksamheten i gymnasieskolan för de skoltrötta eller yrkesobestämda eleverna kunna bli mera flexibel och bättre tillgodose deras behov. I ett sådant mera flexibelt system bör varje elev kunna erbjudas en individuellt anpassad introduktionskurs, där moduler från flera olika yrkesutbildningar ingår. Detta bör kunna ge eleven ett bättre underlag för det slutliga studie- och yrkesvalet. Vad utskottet här anfört bör riksdagen med bifall till motion 1987/88: Ub9 yrkandena 6 och 8 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att moment 29 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

29. beträffande *elever med studiesvårigheter*

att riksdagen med bifall till motion 1987/88: Ub9 yrkandena 6 och 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

Särskilt yttrande

Intagning till gymnasieskolan av underrepresenterat kön till viss försökslinje (mom. 22)

Birgitta Rydle, Göran Allmér och Birger Hagård (alla m) anför:

Det är angeläget att jämställdheten ökar i det svenska samhället. Vi kan emellertid inte acceptera könskvotering som en metod för att nå ökad jämställdhet mellan könen.

Könskvotering är, enligt vår mening, ingen lämplig metod för att nå verklig jämställdhet. Kvotering kan i stället leda till att kvinnor och män inte bedöms efter samma måttstock. Skall kvinnor eller män genom sin utbildning kunna vinna inträde på yrkesområden, som traditionellt domineras av det motsatta könet, måste de göra det med förvissningen att de är minst lika duktiga som sina studiekamrater. Den bästa vägen för att nå jämställdhet mellan könen är därför att påverka utvecklingen genom information och utbildning i underliggande delar av skolsystemet och i samhället i övrigt.